

Eseménynaptár a 2019/2020-as tanévre

A magyar irodalom, a magyar történelem, a
zenetörténet és a vizuális kultúra
nevezetes évfordulóí

Katolikus Pedagógiai Intézet
Budapest, 2019

Eseménynaptár a 2019/2020-as tanévre

Mihályi Anikó – Magyar irodalom
Kozicz János – Magyar történelem
Blazsek Andrea – Zenetörténet
Takács Szilvia – Vizuális kultúra

Szerkesztette: Gianone András

Kiadó:
Katolikus Pedagógiai Intézet
www.katped.hu

Budapest, 2019

Előszó

A Katolikus Pedagógiai Intézet (KaPI) országos hatáskörű pedagógiai-szakmai szolgáltató intézmény, amelyet a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia alapított 1997-ben. A KaPI a katolikus egyház által fenntartott köznevelési intézmények munkáját támogatja. A 2019/20-as tanévre készített eseménynaptárral – a Sík Sándor Tanáregylet által elindított hagyományt folytatva – segíteni kívánja a humán tárgyakat oktató tanárokat és tanítókat, valamint az osztályfőnököket, hogy a tanév során a jeles évfordulókról megemlékezzenek. Az eseménynaptár a korábbi évekhez hasonlóan a magyar irodalom, a magyar történelem, a zenetörténet és a vizuális kultúra jelentős személyiségeit és fontos eseményeit mutatja be. Remélhetőleg örömmel veszi kézbe minden pedagógus, és szívesen felhívja diákjai és kollégái figyelmét a jeles napokra. Az elektronikus kiadás előnyeit kihasználva mobilalkalmazásként telefonra is letölthető, ezenkívül számos linket tartalmaz azok számára, akik bővebb ismeretekre kíváncsiak.

2019

Szeptember

6. 8. Az **Írni–Olvasni Tudás Nemzetközi Napja**. Minden évben ezen a napon az UNESCO díjjal jutalmazza azokat, akik a legleleményesebben és legösztönzőbben harcolnak az írástudatlanság ellen.
11. **100 éve halt meg CSÁTH GÉZA** (eredeti nevén: Brenner József) (1887–1919) író, kritikus, zeneesztéta, orvos; Kosztolányi Dezső unokatestvére. *„Csáth Géza, kibén egy volt a zene és az értelem, a szín és a világosság, a költészet és a tudomány, csonka pályát mutat. Tizenkilenc éves korában, mikor nálunk még nem is álmodoztak modern irodalomról, egy vidéki lapban egymásután jelenteti meg novelláit. Nyelveket nem tudott, egy magyar kisvárosban elszigetelten minden hatástól, önnönmagának mélységes mélyeit búvárolta, és a lidércnyomás, melyről álmodott, később valósággá vált. Gyönyörűen rajzolt, festett, hegedült, zongorázott, zenét szerzett, akárcsak lelki rokona, akit nem ismert, E. T. Hoffmann. Nyugodtabb korban biztosan visszatérnek még reá az irodalom történészei.”* (Kosztolányi Dezső: *Csáth Géza betegségéről és haláláról*) Az emberi lélek új tájait térképezte fel, legjobb elbeszéléseivel, keményre fogott, szuggesztív írásaival a századelő magyar prózájának megújítói közé tartozik: naturalizmus, szimbolizmus jellemzi írásait. Csáthra egyszerre hatott a darwinizmuson alapuló biologisztikus szemlélet és az élet misztériumának szimbolista felfogása, amely elbeszéléseiben a kompozíció és a nyelv zeneiségében nyilvánul meg. E két szélsőséges hatás között közbülső, közvetítő, egyben kiegyenlítő tényező a pszichoanalízis. Meghatározó élményforrása a gyermekkor világa. Novellahőseit nem célok vezérlik, hanem elfojtott vágyak, indulatok sarkallják cselekedetekre.

Részlet A varázsló kertje című novellából:

„Az utolsó ház előtt állapotunk meg. Azaz – tulajdonképpen ház nem is látszott, csak kerítés. Festetlen, magas fakerítés; olyan sűrű, hogy a kezét rajta bedugni nem lehetett, és egészen közel kellett hajolni, hogy az ember megláthassa, mi van mögötte. Kábító virágillat csapott meg. A kerítés megett kert volt; nem nagyobb, mint egy kis szoba. A talaja körülbelül a derekunk magasságáig fel volt töltve. És tele az egész kert virággal. Sajátos növényvilág tenyészett itt. Hosszú szárú, kürt-alakú virágok, amelyek szirmai mintha fekete bársonyból volnának. A sarokban liliombokor, óriási kelyhű fehér liliomokkal megrakodva. Mindenütt elszórva alacsony, vékony szárú fehér virágok, amelyeknek egy szirma, csak egy szirma, gyenge piros színű volt. Úgy tetszett, hogy ezek bocsájtják azt az ismeretlen, édes illatot, amelyet szagolva az ember azt hiszi, elakad a lélegzete. A kert közepén egy csomó bíborpiros, kövér virág terpeszkedett. Húsos, selymes fényű szirmaik hosszan lógtak le egészen a magasra nőtt, haragoszöld színű fűbe. Mint egy

kaleidoszkóp, úgy hatott ez a kis csodakert. Közvetlen előttem a nőszirom lila virágai nyíltak. Százféle virágillat tevődött össze a bódító szagában, s a szivárvány minden színét megtalálhattad a virágok színében.”

21. **A Magyar Dráma Napja** annak emlékére, hogy 1883-ban ekkor volt Madách Imre *Az ember tragédiája* című drámai költeményének ősbemutatója a Nemzeti Színházban. A művet Paulay Ede állította színpadra. A nap célja, hogy felhívja a figyelmet a magyar drámairodalom értékeinek jobb megismertetésére, valamint, hogy ösztönözze az írókat újabb alkotások létrehozására.
30. **A Népmese Napja.** A nap célja, hogy Benedek Elek születésnapján a könyvtárosok, az óvónők, a pedagógusok és a mesével foglalkozó szakemberek, valamint a meseszerető gyerekek és felnőttek ezen a napon megkülönböztetett tisztelettel forduljanak mind a magyar, mind más népek meséi felé.

Október

12. **A Magyar Nyelv Napja.** 1844-ben ezen a napon fogadták el a magyar államnyelvvé tevő 1844. évi II. törvénycikket. Az emléknep a közfigyelmet igyekszik ráirányítani a magyar nép szellemi-kulturális öröksége és nemzeti identitása alapját jelentő magyar nyelvre.
18. **125 éve született DÉRY TIBOR** (1894–1977) író. Életművével a modern – sőt a neoavantgárd, a posztmodern – magyar próza előkészítője. Regényeit Marcel Proust, Franz Kafka, Thomas Mann eredményeinek alkotó felhasználásával írta, s élete végéig hajlott a formaújításra. Törekedett az életproblémák pontos megfogalmazására, azok megoldásának keresésére. *„Jó író volt, de aligha olyan nagyon jó, ahogy hirdették. Egy-két műve alighanem maradandó értékű. Sok részletérték van főművében, A befejezetlen mondatban is, de túlsúlyban van az olvasást megnehezítő törmelékanyag. A Feleletnek is vannak részértékei, de nemcsak töredék, torzó is. Ezért oly nehéz írni róla, értékét meghatározni. Mert nem jelentéktelen, de nem elég jelentékeny.”* (A magyar irodalom arcképcsarnoka) Legismertebb műve az 1972-ben írt *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* című kisregénye, amelynek 1973-as musicalváltozatát Pós Sándor alkalmazta színpadra, zenéjét Presser Gábor, dalszövegeit Adamis Anna szerezte. A cselekmény egy amerikai rockfesztiválon bontakozik ki, középpontjában pedig egy magyar emigráns házaspár áll.
<http://mek.oszk.hu/01100/01149/html/dery.htm>
21. 1999 óta minden október negyedik hétfője az **iskolai könyvtárak napja**.
28. **175 éve halt meg KISFALUDY SÁNDOR** (1772–1844) költő. Győrben és Pozsonyban jogot tanult, majd a katonai pályát választotta. Az 1793–1796-os években a bécsi testőrség tagja. Részt vett a franciák elleni hadjáratban,

fogságba esett. 1799-ben leszerelt, a következő évben feleségül vette Szegedy Rózát, akivel Sümegen élt haláláig. Bekapcsolódott a nyelvújítási harcba. *Himfy szerelmei – A kesergő szerelem (1801)* című költeményeivel robbant be a köztudatba, az ország ünnepelet költője lett. A magyar irodalmi romantika előkészítője, főleg szerelmi lírájával alkotott maradandót. Az általa létrehozott dalalakzatot Himfy-strófának nevezik a verstanban. „*A magyar irodalmi ízlés jelentős fordulatót vezette be,*”és „*polgárjogot szerzett az addig egyházi és világi fórumok cenzúrája alá vetett szerelmi poézisnak*”.(Toldy István) Részt vett a Keszthelyi Helikoni Ünnepegeken, kezdeményezője volt a Balatonfüredi Színház létrehozásának. Szegedy Róza badacsonyi házában írta alkotásai jelentős részét. Az épület ma irodalmi emlékmúzeum, Kisfaludy Sándor badacsonyi présháza pedig ismert vendéglő. Művei a vidéki nemesi életmód idealizálását, a magyar nemesség múltba fordulását, hősi életszemléletét tükrözik. Jelentős szerepet játszik költészetében a dunántúli táj.

1. Dal. (Himfy szerelmei)

Az életnek tengerében
Két örvény van: szív és ész;
A kettőnek egygyikében
A jobb ember könnyen vész.
Az ész ezer bajt okozó; -
Ezt el lehet kerülni;
A szív, minthogy ragadozó,
Könnyű benn elmerülni.
Engem a sors forgó szele
Ez örvénybe csapott bele;
S elragadt ez engemet -
A szív szerzi vesztemet.

November

7. **70 éve** született KÁNTOR PÉTER (1949–) költő, műfordító. Az ELTE Bölcsészettudományi Karán szerzett diplomát angol–orosz, majd magyar nyelv és irodalom szakon. Tanított kisegítő tanárként, külső lektorálásokat végzett az Európa Könyvkiadó számára. Az 1970-es évek óta publikál, ugyanekortól fordít angolból és oroszról verseket és prózát. A 80-as években irodalmi szerkesztőként dolgozott a Kortárs folyóiratnál, a 90-es években néhány évig gondozta az Élet és Irodalom versrovatót, 2013-ban az ÉS tárcistája volt. Legutóbbi kötetei: *Megtanulni élni (Válogatott versek, 2009)* *Köztünk maradjon (2012)* *Valahol itt Versek (2017)*. „*Naplószerű költészet az övé, mert feljegyzésszerűen írja le a dolgok rejtett mélyét, és láttatja őket az élmény és a mű viszonyrendszerében. Olyan természetesen folynak versszavai, ahogy patakok, és már szinte beszédnek tünnek. Beszédét nem töri meg illetlenség vagy indokolatlan pátoasz.*

Írásainak alapérzése arra épül, hogy szeretné, ha őt is meghallgatnák, mert ő is el akarja mondani, milyennek látja a világot, mit vesz észre, mi izgatja. Szívesen mesél nekünk élményekről, veszteségekről.” (Novák Imre) Költészetének egyik jellegzetessége a festmények – Brueghel, Avercamp, Lucien Freud, Boudin képeinek – verssé lényegítése. Klasszikus képleírások, a képek kapcsán felmerülő kérdések boncolgatása áll szövegeinek középpontjában. 1990 óta írja – tíz-tíz év elteltével – a *Megtanulni élni* című verseket, amelyekben újra és újra ismétli: „most már igazán meg kell tanulnom élni”, és „Megyek, amíg meg nem tanulok élni”. Erről így vall: „Az első *Megtanulni élni* című verset 1990-ben írtam – ennek a versnek az „apropója” a rendszerváltás volt. Vagyis nemcsak úgy eszembe jutott, hogy meg kéne tanulni élni, hanem egy nagy történelmi változás késztetett arra, hogy részben visszanezve a múltunkra, részben előre tekintve, egy határhelyzetből megpróbáljak számot vetni az adottságokkal és a lehetőségekkel, ha úgy tetszik, az élettel. Természetesen nem gondoltam se akkor, se máskor, hogy az élet úgy megtanulható, mint egy lecke, de nem is erről szólnak a versek, hanem a határok kitapogatózásáról, az örökös próbálkozásról, a szüntelen tanulásról. Az első vers írásakor még nem tudtam, hogy tíz év múlva megírom majd a folytatást is, megőrizve az első vers vázát, azonos címmel. És megint eltelt tíz év, és 2010-ben megírtam a harmadik ilyen című verset is. A keret, a váz most is azonos, az ismétlődések is jelzik, hogy ezek a versek egymásnak párdarabjai, mégis a 2010-es vers nemcsak formájában különbözik kicsit az elődjeitől, hanem abban is, hogy egy nagyon másféle Magyarországról szól, és aki beszél benne, már az sem az a fiatal ember – hogy is lehetne? –, aki 1990-ben nagy lendülettel nekilátott a számvetésnek. Megtanult azóta egy pár dolgot, nem is keveset, de arról, hogy mi lesz holnap, ma sem tud semmit. Csak azt tudja, hogy nem lesz könnyű. Meg azt, hogy bármi jöjjön is, szeretné megírni, már csak azért is, mert az írás, a versírás biztosan segít neki élni.” (Mihályi Anikó: „Beszéljük ezt meg” Interjú Kántor Péterrel, SZÍV, 2014. május)

Beszéljük ezt meg

Gyere, beszéljük ezt meg. Kezdjük el.
De hogyan? Hogyan kezdjük el?
Mit kéne ehhez innom? Nem tudom.
Nem tudom, hol kéne kezdenem.
Pedig volt már részünk ilyesmiben,
előfordult már, volt már ilyen.
Nem halunk bele, nem ebbe, nem.
Túljutunk rajta, azt hiszem.
De mégis, hogyan? Hogyan kezdjük el,
hogy ne csússzunk el egy borsószemen,
ne legyen olcsó, ne legyen hazug,
s ne veszítsem el rögtön a fejem.
Elment a nap, s eltelt egy hosszú év,
és mint a tenyerem, úgy ismerem,

amit nem látok előre soha,
 ami ellen sose volt gyógyszerem.
 És nem utoljára, nem, nem hiszem,
 nem is először, már volt ilyen,
 gyere, beszéljük ezt meg, kezdjük el,
 és hagyjuk most, hogy ki mit érdemel.
 Hogy ki mit rontott réges-régen el
 egyszer vagy sokszor. Volt egy pillanat,
 átkozódtam, lihegtem, sántítottam,
 s az arcomra valami sós lé tapadt.
 Ez akkor volt, amikor véget ért a nyár,
 amikor eltörtem a térdemet.
 Nem, nem a fénykorunkat éltük épp!
 És szavazott a nép, s gyorsan elélezett.
 És nem tudom, hol kéne kezdenem,
 de nem halunk bele, nem ebbe, nem.
 Nézd, kiürült a whiskys üvegem.
 Gyere, beszéljük ezt meg, istenem.

Megtanulni élni – III.

Most, hogy betöltöttem a hatvanat,
 nem késő-e már nekem megtanulni élni?
 Hisz mire megtanulnám ezt meg azt,
 épp ezt meg azt kellene lecserélni
 valami másra: hegymászóruhát
 bűvárruhára. Egy biciklim, az van,
 és nem gond az se, ha a samponok helyett
 visszajön és habzik megint a szappan.
 Vagy például, ha nyílik az orgona,
 s az alkonyat megfesti az eget lazúrral,
 hogy kikocsizzon a kertvendéglőbe, tán
 újra konflisba ülhet egy hölgy egy úrral.
 Vagy azt már soha többé, soha már?
 Nem látni, mit rejt még a kertek alja.
 Az ember azt se tudja, mit akar,
 hét bőréről hét bőrét levakarja.
 Tükrében felvillan egy kontyos szamuráj,
 botot lóbál felé egy ismeretlen,
 közben egy híres vendégművész hegedül
 telt ház előtt az új koncertteremben.
 És közben jön és jön a tsunami,
 és vulkán tör ki, hamu száll magasba,

cseng a telefon, eltörök valami,
 s a pontozóbírák egytől tízig szavaznak.
 Nem késő-e már? Nem késő-e már
 újra átúszni a Dunát és partot érni?
 Hol az a Déli-sark, Scott kapitány?
 A Nagykörút hóborította préri.
 Egy motor dübörög és egy fék csikorog,
 öt óra van és a krokodil szája tátva.
 Rohanni kéne – árad a folyó,
 homokzsákokat dobálni a gátra.
 De ha újkori sámánokkal telik meg a tér,
 s kifordult szemmel próbálnak igézni,
 nem állok oda, nem kívánczom
 kifordult szemmel megtanulni élni.
 Az embereket szeretni persze jó dolog,
 ha csak módjával is, de jó, de hogy kell
 szeretni őket? S ha mind elkódorog?
 Marad a láz, mint Van Goghnak az okker.
 Legjobb a kis dolgokkal kezdeni,
 nem mindig ostobán, vadul remélni
 napos oldalt meg árnyékos helyet –
 egy-két villanykörtét majd ki fogok cserélni,
 mert kiégtek, s pótolni kell a fényt,
 hogy ne legyen félhomály a világban,
 s próbálom megőrizni a hidegvéremet,
 bár fogalmam sincs róla, hogy csináljam.
 Úgy, mint a szabadulóművész Houdini,
 aki a rávert láncot mint egy bizsut levette,
 aztán futás haza, a mama vár,
 de előtte még meghajolt nevetve.
 De ha mégis elveszíteném (a hidegvéremet),
 meg a humorérzésem maradékát,
 hálnak az utcán, koldus kéreget,
 visszhangzanak a múltból rossz emlékű nóták,
 s ami szégyen volt, nem szégyen megint –
 marad-e még esélyem megtanulni élni?
 Volt-e valaha is, fikarcnyi is? –
 ezt ráérünk utólag megbeszélni.
 Ami a nagy szavakat illeti,
 azoktól túl sokat sosem reméltem,
 mégse mindegy, hogy milyen istenek
 részesítenek milyen nevelésben.
 Ne kelljen játszanom mekegő barikát,

se medvét, akinek az orrába fűztek
 valamilyen fényes rézkarikát –
 nem, nem táncolok úgy, ahogy füttyülnek!
 Az ember keljfeljancsi: elesik – feláll,
 és megy előre a szegény ürge.
 Megyek, amíg meg nem tanulok élni,
 amíg fel nem lőnek a világűrbe.

9. **75 éve** halt meg **RADNÓTI MIKLÓS** (1909–1944) költő, műfordító. Radnótit 1944 októberének utolsó napjaiban munkaszolgálatosként Mohácsról a Szentkirályszabadja közelében épülő repülőtér melletti barakktáborba szállították. *Szentkirályszabadja, 1944. október 31.*, írta Mohácson megkezdett, Szentkirályszabadján befejezett utolsó verse, a 4. *Razglednica* alá bori noteszében. November 3-án innen indult végső útjára a Bakonyon át Győr és Abda felé. A helyi hagyományok szerint egyike volt azoknak a munkaszolgálatosoknak, akiket Máté Dániel gazdálkodó házimunkára kikért a táborból. A házban ma Radnóti-kiállítás működik.

Razglednicák 4.

Mellézuhanam, átfordult a teste
 s feszes volt már, mint húr, ha pattan.
 Tarkólövés. – így végzed hát te is, –
 súgtam magamnak, – csak feküdj nyugodtan.
 Halált virágozik most a türelem. –
 Der springt noch auf, – hangzott fölöttem.
 Sárral kevert vér száradt füleimen.

17. **150 éve** született **IGNOTUS** (Veigelsberg Hugó) (1869–1949) író, költő, kritikus, újságíró. A *Nyugat* folyóirat alapítója és főszerkesztője 1908-tól 1928-ig. A *Nyugat* első száma Ignotus program- és vezércikkével jelent meg. Ő volt a folyóirat legfontosabb ideológiateremtője. Munkásságának alapját a gondolatszabadság adta, szemben állt a maradisággal, a haladás híveként Ady szimbolista költészetét támogatta, értékelte Babitsot, lelkesedett Móriczért. Ignotus a magyar kritikátörténelem egyik legnagyobb alakja, irodalomszervezésének hatása aligha mérhető fel. Megalapozta az impresszionistának nevezett, élményközpontú, intuitív kritikairást, mely a teljes művészi és befogadói szabadságot hirdeti. Ignotus jelentőségét jól mutatja az alábbi, Fenyő Miksától származó idézet: „*Ha a Nyugat nem lett volna Nyugat Ady nélkül, aligha lett volna Ignotus nélkül.*”
30. **75 éve** halt meg **SZOMORY DEZSŐ** (Weisz Mór) (1869-1944) író, drámaíró. „*Arra a benyomásra kell gondolnom, melyet az első hangversenyen szereztem. A művész keze alatt a zongora, az ismert, polgári hangszer hirtelenül megváltozott. Végigfutott a billentyűzeten, hatalmas futamokkal, ugrálva, szinte lebegve a nyaktörő szakadékokon. (...) Íme, ilyen homályos képzet-sor éled bennem, a művésztől való regényes és régies*”

fogalom születik újjá, mikor Szomory Dezső művészetéről írok. Szavai, pianissimo- és fortissimo-i leginkább a muzsika hullámaira emlékeztetnek. Írásmodora egyenesen lisztferenci. Ő is ezer változatban, millió ékességgel és dísszel fejt ki egyszerű alaptételét. Maga a mondanivaló, mely végeredményben mindig csak egyszerű tétel, azzal válik tündöklővé, hogy művész veszi a kezébe, és a variációk minden gazdagságán át hozza elénk. Páratlan mestere a szavaknak.” (Kosztolányi Dezső: Szomory Dezső. Nyugat, 1917.) Szomory naturalista, majd szecessziós novelláival hívta fel írásművészetére a figyelmet, később azonban drámáival (*A Habsburg trilógia, Hermelin*) ért el nagy sikereket. Az 1930-as évek végének antiszemita törvényei miatt darabjait nem játszhatták többé, a jobboldali sajtó támadásainak céltáblájává vált, még az utcán is tüntettek ellene. A háború előrehaladtával egyre megtörtebb lett, teljesen visszavonult. A nyilasterror idején egy Pozsonyi úti védett svéd házban halt éhen.

December

7. **50 éve** halt meg **BRISITS FRIGYES ERVIN** (1890–1969) ciszterci szerzetes, irodalomtörténész. Budapesten a Szent Imre Gimnázium tanára, 1939 és 1948 között igazgatója, közben a budapesti egyetem magántanára. 1919 és 1926 között szerkesztette a Magyar Középiskola c. lapot, irodalmi olvasókönyvet írt. Jelentősek Vörösmarty-kutatásai. Összefoglaló irodalomtörténeti munkája: *A magyar irodalom története a 19. sz. első felében.*
14. **65 éve** született **ZÁVADA PÁL** (1954-) író, szerkesztő, szociológus. Dolgozott a Janus Pannonius Tudományegyetem szociológia tanszékén tanársegédként és az MTA Szociológiai Kutatóintézetében. A Holmi folyóirat szerkesztője volt. Első, feltűnést keltő munkája 1986-ban a *Kulákprés* című szociográfia volt. Elismertséget a *Jadviga párnája* című naplóregény (1997) hozott számára, amelyben lebilincselő lélekrajzokkal, nagy nyelvi erővel és drámai fordulatokkal eleveníti meg a békési emberek világát. 1999-ben több díjjal kitüntetett film készült a regényből. 2002-ben jelent meg *Milota* című családregegye, mely két - helyenként összefonódó, máskor évszázadokra elváló - történeti szálban vonultat fel emberi sorsokat. Harmadik regényének, *A fényképész utókorának* is fő témája a hűség. „Ami a trilógiát illeti: abban az értelemben, hogy egyik regény a másik történetét folytatná azonos szereplőkkel - nincsen szó trilógiáról, legfeljebb úgy, hogy ha mindhárom történelmi regénynek tekintem, akkor tárgyuk, idejük, problémájuk egyaránt a huszadik század. Egyébként néhány melléktörténet-szál köti össze őket, továbbá egy-két szereplő, akik átsétálnak egyik könyvből a másikba. Többek között Krúdy élt ezzel a módszerrel.” - nyilatkozta Závada Pál egy interjújában. A 2016-ban megjelent *Egy piaci nap* című regényében a hetven évvel ezelőtti zsidóellenes pogromok eseményeit dolgozta fel dokumentarista hűséggel, de könyve mégsem csak a közelmúlt történelmének egy elhallgatott epizódját taglalja, hanem a látszólag szenvtelen leírással egy

tömegpszichózis máig ható következményeivel és hatásával szembesíti olvasóját. A regényből 2018-ban Mohácsy János és Mohácsy István készítette a Radnóti Miklós Színház számára emlékezetes előadást.

17. **75 éve halt meg TUTSEK ANNA** (1865–1944) ifjúsági író. Hírlapírói pályáját 1894-ben kezdte, a *Magyar leányok* című képes hetilapot szerkesztette. Kezdetben novelláskötetekkel jelentkezett, majd ifjúsági regényeket publikált. Elsősorban a konzervatív polgári közönség körében volt népszerű. Legsikeresebb műve a *Cilike* regénysorozat (1904–14): *Cilike rövid ruhában*, *Cilike menyasszony lesz*, *Cilike mátkasága*, *Cilike férjhez megy*, *Cilike mint asszony*, *Cilike bajtársai*, *Mindig lesznek Cilikék*, *Cilike búcsúja*.

2020

Január

22. **A Magyar Kultúra Napja.** Kölcsey Ferenc 1823-ban ezen a napon fejezte be a Himnusz megírását. 1989 óta ünnepeljük e napot.

Magyar vagyok, minthogy magyarul írok,
magyarul mondom ámuldozva: tej
s magyarul mondom a halálos Áment,
ha ingadozva hátradől e fej
s az elomló test végső reszketéssel
a levegőbe rázza vézna öklét
s egy mozdulattal és egy bús igével
egy lesz vele a rejtélyes öröklét.

Február

28. **A Kalevala Napja** – a finn nép ünnepe. Elias Lönnrot néprajztudós 1835-ben e napon tette közzé az első Kalevala-kötethez írt előszavát. Az eposz jelentős hatással volt a finn kultúrára és a világirodalomra egyaránt. Teljes magyar fordítását 1909-ben Vikár Béla készítette el.

Március

15. **A Magyar Sajtó Napja**, mivel 1848-ban ezen a napon nyomtatták a magyar sajtó első szabad termékeit, a *Tizenkét pontot* és a *Nemzeti dalt*.
21. **A Költészet Világnapja.** Az ünnepnapot az UNESCO támogatásával hozták létre azzal a céllal, hogy a költészet eszközeivel támogassák a nyelvi különbségeket, esélyt adva a kis nyelvek fejlődésének.

27. **Színházi Világnap.** A Nemzetközi Színházi Intézet ajánlatára a világ valamennyi országában köszöntik e napot: egy kiemelkedő művész fogalmazza meg világnapi üzenetét, amelyet fölolvassanak a világ színházaiban. A színházi világnap célja, hogy felhívja a figyelmet a színházművészet – és tágabb értelemben a kultúra – fontosságára, tisztelegjen a színészek, a színházi dolgozók előtt, kérje a közönség szeretetét és támogatását.
31. **120 éve született SZABÓ LŐRINC** (1900–1957) költő, műfordító.. Iskoláit Balassagyarmaton és Debrecenben végezte. 1918-ban besorozták, ezért hadiérettségit tett. A Tanácsköztársaság után egyetemistaként került Budapestre; először gépészmérnöknek készült, de pár hét múlva átiratkozott a bölcsészettudományi karra. Tanulmányait nem fejezte be. Első versei a Nyugat 1920. júniusi számában jelentek meg. Pályáját Babits Mihály egyengette, nála talált otthonra is több hónapon keresztül. A harmincas években közel került a népi írók mozgalmához. Jobboldalinak bélyegzett politikai múltja miatt 1945-ben vizsgálati fogságba vetették; „feddással” igazolták, publikációs tilalmak sújtották. 1947-ben többek tiltakozása ellenére fölvetették az írószövetségbe. Az üldöztetés és a megkülönböztetés ellen (többek között Illyés Gyula támogatásával) szívósan küzdött, s főleg a munkába menekült. Halálát szívroham okozta. Első kötetének, a *Föld, Erdő, Istennek*(1922) meghatározója Stefan Georg költészete, de merít az avantgard poétikájából is. A szabad versek középpontjában az emberi kiszolgáltatottság áll, amely megnehezíti a létezés rendjében való tájékozódást. A *Kalibánban* (1923) anarchikus indulatok, tiltakozó kitörések, reménytelen fogadkozások fogalmazódnak meg. Föltűnik Szabó Lőrinc műfaji vonzódása a drámai monológ, a költői epika és a mítosz iránt (*Kalibán, Anyám mesélte, Istár*). A pénz és a megszerezhető javak, élvezetek követelése nehezen választható külön a húszas években a költő szociális érzékenységétől, kapitalizmusellenességétől. A *Szegénynek lenni s fiatalnak* kollektív életérzését panaszolja a proletár testvéreket megszólító programvers. 1928-ban jelent meg *Vezér* című politikai ódája, melynek fontos szerepe lett politikai meghurcoltatásában. Az 1932-es *Te meg a világ köteté* fordulatot hoz pályáján: a nietzschei indíttatású individualizmusát a modern relativizmus érvei erősítik, Bertrand Russell nyomán „egy lehetséges világgént” szemléli az egyént. Érzékletesség és drámaiság teszi költőivé az elvont gondolatot, az én jogának, igazságának hirdetését az életben és a szerelemben (*Az Egy álmai, Semmiért egészen*). Keleti filozófiák és Schopenhauer hatására hajlamos a világot képzetként, álmoként, az agy „tükörszínhátaként” fölfogni (*Dsuang Szi álma, Embertelen*). A *Különbéke* (1936) keleti tárgyú versei átköltések, de a nirvánatanhoz kapcsolódva Szabó Lőrinc nem tért el belső fejlődésének logikájától, sőt költészetét gazdagító új motívumkincsre talált. A Lóci-versek életképszerű példázatok, és ugyancsak Szabó Lőrinc költői filozófiájának távlatában mutatják meg mélyebb jelentésüket. A *Régen és most* (1943) kötetében

jobboldali elfogultság, a hivatalos politikát támogató szólamok jelentek meg. Az új korszakba Szabó Lőrinc a *Tücsökzene* (1947) című ciklussal lépett át (alcíme: *Rajzok egy élet tájairól*), amelyet háromszázhetven, egyenként tizenhét soros, jambikus tízesekből álló strofa alkot. A személyes emlékek, a földidézett események, alakok, helyszínek bősége, az elbeszélő vagy jelenetező technika, a múltbeli események előadásának időrendje ellenére a *Tücsökzene* nem verses önéletrajz. Lírai magva a megnyugvás keresése, a zaklatott lélek vágya és önszuggesztiója, hogy beleolvadhasson a természetbe, a lét mámorába. Ezt sugallja az elszongító tücsökcirpelés vezérmotívuma és a látszólag monoton versforma. A *huszonhatodik év (Lírai rekviem százhusz szonettben)*, az öngyilkossággal végződő tragikus szerelemnek, Vékes Ödönne Korzáti Erzsébetnek (1902–1950) állít emléket. Háromtétéles formája zenei képzetársítást kelt, műfaji őstípusa Petrarca *Daloskönyve*. A két cikluson kívüli, 1944 és 1956 között keletkezett verseket *Valami szép* címmel adta közre az összegyűjtött versek 1960-as kiadása. Változatos ihletésű, részben az előző nagy ciklusokkal rokonítható művekből áll a költői hagyaték e része, köztük olyan antológiadarabokká és elemző kísérletek tárgyává vált versekkel, mint *A földvári mólón*, *Ficseri füsti*, *Mozart hallgatása közben*. Szabó Lőrinc egyike azon költőinknek, akik gyökeresen megújították a klasszikus modernség versbeszédét a magyar irodalomban. Költészete elsősorban Nietzsche filozófiájától ihletve fogant. Életművében mindazok az értékek, amelyek alapján a világ és benne a személy megismerésére mód nyílik, hárításnak, illúzióknak bizonyulnak. Verseiben merőben új egyéniség-felfogással, az „én” szétszóródásának jelenségével találkozhatunk. „Életműve a huszadik századot leginkább reprezentálók közé tartozhat. Azt a századot szólaltatja meg, amelyben minden következetes törekvés éppen önmaga ellentétére váltott át; ahol a kimondott szó a megfogalmazásba fogás pillanatától máris mást fedez; a tett pedig oly sokszor élt ellenkezésben az erkölccsel; és az ember végső menedéke, a magány is újabb kiszolgáltatottság terepévé lényegül át. Minden látványosan önmaga ellentétéként is létezik. Egyidejűleg is, de utólag szemlélve még inkább. Költőként is, és magánemberként is keresztúton állt, mint évszázadának emberisége.” (Kabdebó Lóránt)

Az Egy álmai (részlet)

Mért te ilyen vagy s ők olyanok
és néki az érdeke más
s az igazság idegállapot
vagy megfogalmazás
s mert kint nem tetszik semmi sem
s mert győzni nem lehet a tömegben
s ami szabály mind nélkülem
született;
ideje volna végre már

megszöknöm közületek.
 Mire várjak még tovább, a jövőt
 lesve alázatosan?
 Fut az idő, és ami él,
 annak mind igaza van.
 Én vagy ti; egyikünk beteg;
 és mégse nézzem a fegyvereket,
 hogy szeretet vagy gyűlölet
 közelít-e felém?
 Ha mindig csak megértek,
 hol maradok én?
 Bennünk, bent, nincs részlet s határ,
 nincs semmi tilos;
 rni csak mi vagyunk, egy-egy magány,
 se jó, se rossz.
 Rejtőzz mélyre, magadba! Ott
 még rémlik valami, elhagyott
 nagy és szabad álmom, ahogy
 anyánk, a végtelen
 tenger, emlékként; könnyeink
 s vérünk, savában megjelen.
 Nem! nem! nem bírok már bolond
 szövevényben lenni szál;
 megérteni és tisztelni az őrt
 s vele fájni, ha fáj!
 Aki bírta, rég kibogozta magát
 s megy török közt és törökön át.
 Ketten vagyunk; én és a világ,
 ketrebben a rab,
 mint neki ő, magamnak én
 vagyok a fontosabb.
 Szökünk is, lelkem, nyílik a zár,
 az értelem szökik,
 de magára festi gondosan
 a látszat rácsait.
 Bent egy, ami kint ezer darab!
 Hol járt, ki látta a halat,
 hogyha a háló megmaradt
 sértetlénül?
 Tilalom? Más tiltja! Bűn? Nekik,
 s ha kidérül!
 Tengerbe, magunkba, vissza! Csak
 ott lehetünk szabadok! [...]

Mert sehol se vagy

Mert sehol se vagy, mindenütt kereslek,
 nap, rét, tó, felhő, száz táj a ruhád,
 mindig mutat valahol a világ,
 s mindig elkap, bár kereső szememnek
 tévedései is hozzád vezetnek,
 úgyhogy fény-árnyak, tündérciterák
 villantják hangod, a szemed, a szád,
 csöndes játékait a képzeletnek:
 látlak s nem látlak, drága nevedet
 csengi csendülő szivembe szived,
 de percenkint újra elvesztelek:
 csillagokig nyílik szét s hallgatózom,
 üldöződ, én, mégis, mint akit álom
 húz le, sírodba, magamba csukódom.

Április

2. **A Gyermekkönyvek Nemzetközi Napját** tartják világszerte Hans Christian Andersen dán meseíró születésnapján. A Gyermekkönyvek Nemzetközi Tanácsa által szervezett ünnep célja, hogy a gyermekekkel megszerettessék az olvasást, a könyveket. Minden évben más-más ország vállalja az eseménysorozat szponzorálását, nevezetesen az adott ország megfogalmazza a nap jelmondatát, felkér egy neves író, hogy ez alkalomból küldjön üzenetet a világ gyermekeinek, s egy képzőművészt, hogy tervezzen plakátot.
11. **A Költészet Napját** József Attila születésnapjára emlékezve ünnepeljük ezen a napon. Irodalmi estekkel, könyvbemutatókkal, költőtalálkozókkal, képzőművészeti kiállításokkal tisztelgünk a magyar líra előtt.

József Attila: Április 11

A talló kalászeit hányva
 S a verebek közé belesvén
 Nagy szél kapott föl egyszer engem
 Hirtelen, áprilisi estén.

Gyerekeit kereste arra
 S engem talált ott épp az utban.
 Bömbölt, örült, s én mosolyogva
 Rengeteg mellén elaludtam.

Vitt falvan, földeken keresztül,
 Meghempergetett jó sárosra,

Cibálva és kacagva vitt egy
Pesti, csatakos külvárosba.

Az uccán vidám jasszok lógtak
S még vidámabban verekedtek,
Kiabáltak, kiabáltunk és
A jasszok végül berekedtek.

Mondom, valami nagy ünnep volt,
A hívek templomokba mentek
És reszketve, szomorú kézzel
Áldották őket meg a szentek.

S hogy a harangok búgtak, fölnőtt
A szívekben nagy, esti béke.
A gyilkos végzett emberével
S úgy menekült, kalaplevéve.

Reménységnek és tulipánnak
Kicsikis deszka alkotmányba
1905-ben ígyen
Iktattak be az alkotmányba.

A kártyás munkásnak fiúként,
S a szép, ifjú mosóasszonynak,
Ligetnek, sárnak, vágynak, célnak,
Fejkendőbe kötözött gondnak.

A szegényasszony rég halott már,
De fiát a szél el nem hagyja,
Együtt nyögünk az erdőn éjjel
S együtt alszunk el virradatra.

11. **120 éve** született **MÁRAI SÁNDOR** (1900–1989) író, költő, újságíró. Gimnáziumi tanulmányait Kassán és Eperjesen végezte, majd a fővárosba ment, és a *Budapesti Naplónál* dolgozott. 1919 októberében apja jóváhagyásával Frankfurtba költözött, hogy egyetemi tanulmányokat folytasson. Rendszeresen küldte haza magyar nyelvű tárcáit, elbeszéléseit és fordításait a kassai lapoknak Franz Kafka első magyar fordítója, s az elsők között írt is róla. Az 1925-ben megindult *Újság* című napilapban jelentek meg leggyakrabban írásai. 1927-ben lapjának megbízásából hosszabb közel-keleti útra indult, élményeiből született az *Istenek nyomában* című útirajz. 1928-ban hazaköltözött. Nagy hatást tett szemléletére Thomas Mann, akit még Németországból jól ismert, és Krúdy Gyula álomvilága. Első igazán sikeres regényeiben a konvenciók elleni lázadás lehetőségeit és bukását ábrázolta lélektani igénnyel. 1933-ban lapja Berlinbe küldte; itt nyomon követte Hitler hatalomátvételét. Hitelesen és példás bátorsággal számolt be a nemzetiszocializmus valóságáról;

a *Messiás a Sport-palastban* (1933) az egyik legremekebb magyar náciellenes írás s egyben Hitler-paródia. 1934-ben megjelent élete fő művének, az *Egy polgár vallomásainak* első kötete; egyszeriben a magyar próza élvonalába került. A Pesti Hírlap munkatársa lett. A II. világháború utolsó éveit visszavonultságban töltötte, jórészt irodalmi tevékenységének élt. Megállás nélkül írta *Naplóját* (1946). A főváros ostroma elől Leányfalura menekült. 1945–46-ban nagyobb nyugat-európai utat tett. 1948-tól haláláig emigrációban élt. 1957-ben amerikai állampolgár lett. A nyugati magyar irodalom csoportosulásaiban nem vett részt. Idejének java részét megosztotta Európa és az USA között. Utolsó éveit teljes visszavonultságban töltötte. Felesége és fogadott fia halála után élete utolsó éveit beteg, magányosan élte. Az 1980-as években már lehetővé válhatott volna munkáinak hazai kiadása, de ő megfogadta, hogy amíg Magyarországon megszálló csapatok tartózkodnak, s nem lesz demokratikus választás, addig semminek a kiadásához és előadásához nem járul hozzá. Életműsorozatának újrakiadása halála után, 1990-ben indult el. Bár tehetséges lírikusnak indult, költészetét maga is kicsit szkeptikusan szemlélte. A *Verses könyvben* (1945) azonban kitűnő versek is akadnak, a *Halotti beszéd* (1950) pedig a magyar líra kiemelkedő remeklése, a hazátlanság és a kivetettség fájdalmának kivételes hitelű megszólaltatása. Regényei közül *A zendülők* (1930), az *Egy polgár vallomásai* (1934), a *Féltékenyek* (1937) és a *Sértődöttek* (1947) alkotják az egyik sort. Ezekben a polgár szerepe mellett tesz hitet, s nagy erővel ábrázolja az erőszak és a tömegszellem romboló hatását. Élete végén *A Garrenek műve* (1–2, 1989) címmel rendezte őket ciklussá így is jelezve összetartozásukat. Regényei között igazi stílusbravúrok is akadnak, mint a *Szindbád hazamegy* (1940) és a *Vendégjáték Bolzanóban* (1940). Külföldön a legnagyobb sikert *A gyertyák csonkig égnek* (1942) című kisregénye aratott. Külön fejezetét alkotják életművének *Naplói*, ezekben fél szemmel már utókorára tekintve értelmezte a művészetet, ismételten szembeszállva a tömegkultúrával, a reklámmal és a giccsel, különös erővel fogalmazva meg életének vezérgondolatát: a művész sosem lehet áruló.

Márai Sándor: Egy polgár vallomásai (részlet)

Aki ma ír, mintha tanúságot akarna tenni egy későbbi kor számára... tanúságot arról, hogy a század, amelyben születünk, valamikor az értelem diadalát hirdette. S utolsó pillanatig, amíg a betűt leírnom engedik, tanúskodni akarok erről: hogy volt egy kor és élt néhány nemzedék, amely az értelem diadalát hirdette az ösztönök felett, s hitt a szellem ellenálló erejében.

23. **A Könyv Napja; Szerzői Jogok Napja.** E napon halt meg William Shakespeare és Miguel de Cervantes. A nap célja, hogy felfedezzük az olvasás szépségét, és ösztönözzük egymást a könyvek forgatására.

Május

3. **400 éve** született **ZRÍNYI MIKLÓS** (1620–1664) költő, író, hadvezér. Horvát eredetű főnemesi családban született, dédapja Zrínyi Miklós, a „szigetvári hős” volt. Apjának halála után – mivel anyja rövid özvegység után ismét férjhez ment – II. Ferdinánd gondoskodott róla és Péter öccséről: nevelésükkel Pázmány Pétert bízta meg. A grazi jezsuita kollégiumban, majd Bécsben és Nagyszombatban tanult. Irodalmi szempontból mindenekelőtt eposzával, a *Szigeti veszedelem*mel teremtett újat. Barokk stíluselemei, mesteri szerkesztésmódja, Athleta Christi típusú hősformálása „a vereség mint győzelem” fikcióját teszik művészileg felfokozottan hihetővé. Rokoni kötelék fűzte hőiséhez, akinek példája a bűnös, széthúzó magyarságot ért isteni büntetés elengedésének lehetőségét példázhatta Szigetvár védőinek erkölcsi megjobbulásával, méltó megdicsőülésével. Az eposzi tárgyá növesztett szigeti ostrom történetét alapos forrástanulmányokkal hitelesítette (Sziget várában soha nem járt!), de különbséget tett a történeti tények és a művészi igazság között. A „magyar nemességnek” dedikált Szigeti veszedelem felekezeti elfogultságokon felülemelkedő, erkölcsös nemzeteszményt, abszolutisztikus államberendezkedést sugall, politikai célja a kivívandó függetlenség. A lírikus Zrínyi Miklós nem kevésbé jelentős, mint az eposzíró. Lírájának is alapvonása a heroizmus; versei műfaji, kompozíciós és versszerkezeti újítások. Elszakadt az általa jól ismert korábbi magyar költőmodelltől, műfajoktól, költészettípustól és közlésformáktól: történetileg és poétikailag képzett, műfajteremtő újításait véghezvivő költő; tipográfiailag is megtervezett, nem dallamra készült szövegverseit már nem kéziratos terjedésre bízta. A megkomponált és részben illusztrált *Adriai tengernek Syrenaia groff Zrini Miklós* (Bécs, 1651) kötetben először közölt magyarul nyomtatásban szerelmes verseket. A prózaíró Zrínyi Miklós magyar hadtudományi irodalmat, korszerű politikaelméletet, történelmi–politikai publicisztikát teremtett. A *Tábori kis tracta* katonai szabályzat, a *Vitéz hadnagy* tapasztalatokat is hasznosító, teoretikus példatár, a Szent László-beszéd struktúráját követő *Mátyás-elmélkedések királytükör*, *Az török áfium ellen való orvosság* programadó kiáltvány.

Szigeti veszedelem – Peroratio (*Berekesztés*)

Véghöz vittem immár nagyhirü munkámat,
Melyet irigy üdő, sem tűz el nem bonthat,
Sem az ég haragja, sem vas el nem ronthat,
Sem az nagy ellenség, irigység nem árthat.

És mikor az a' nap eljün, melly testemen
Csak uralkodhatik, fogyjon el éltemen
Hatalma: magamnak ugyan nagyobb részem
Hordoztatik széllal az magas egeken.

S honnan Scitiából kijött magyar vitéz,
 Merre vitézségét látta világ nagy rész,
 Azokrul helyekről minden szem reám néz,
 Hirrel, böcsülettel, valamig világ lesz.

De hiremet nemcsak keresem pennámmal,
 Hanem rettenetes bajvivó szablyámmal:
 Míg élek, harcolok az ottoman hóddal,
 Vigan burittatom hazám hamujával.

12. 175 éve halt meg **BATSÁNYI JÁNOS** (1763–1845) költő, irodalmár 1787-ben Baróti Szabó Dáviddal és Kazinczy Ferencsel együtt alapította meg Kassán az első magyar irodalmi társaságot, majd egy évvel később elindították a *Magyar Museum* (1788–1792) című irodalmi folyóiratot. Az óvatosabb Kazinczynak azonban nem tetszett, hogy a lap beköszöntőjét a radikálisabb Batsányi átszerkesztette, és élesebb hangvételűvé tette. A második számot így már Batsányi egyedül készítette el. A francia forradalom eszméit hirdette. 1792-ben a *Magyar Museumban* megjelent *A franciaországi változásokra* című verséért feljelentették, elbocsátották állásából. Megvádolták a Martinovics-mozgalomban való részvétellel is, majd 1794-ben letartóztatták. A perben tisztázódott ugyan, hogy a szervezkedésben nem vett részt, mégis egy évi börtönre ítélték a törvényellenes mozgalom feljelentésének elmulasztása, és a saját védőbeszédében is hangoztatott „veszedelmes elvek” miatt. Előbb a budai, majd a kufsteini börtönbe került. Börtönélményeiből remekművek születtek, az ún. *Kufsteini elégiák*, (pl. *Tűnődés, A rab és a madár, A szenvedő*) amelyekben szakított a barokk poétika imitációtanának követelésével, és a belső élmény megragadására törekedett. E nagyszerű költemények a magyar irodalom történetében a szabadságvágy legszebb megnyilatkozásai közé tartoznak, s azt is elárulják, hogy Batsányi elégikus költőként is a magyar irodalom élvonalába tartozik. Szabadulása után Bécsben vállalt hivatalt. Ekkor adta ki saját jegyzeteivel Ányos Pál munkáit, és dolgozott *Ossian* fordításán. 1805-ben vette feleségül Baumberg Gabriellát, az ünnepezt osztrák költőnőt, akinek kiadta verseit. Mikor Napóleon császár 1809-ben bevonult Bécsbe, Batsányi a szabadítót remélte benne, lefordította Napóleon kiáltványát, amelyben az osztrákoktól való elszakadásra szólítja fel a magyarokat. A békekötés után kivonuló franciákat követve még ebben az évben Párizsba költözött. Napóleon évi kétezzer frankos anyagi támogatást nyújtott neki. A császár bukása után Batsányi jelentkezett a Párizsba bevonuló osztrákoknál, akik a spielbergi börtönbe vetették, majd a feleségével együtt internálták: szigorú rendőri felügyelet mellett élt a felső-ausztriai Linzben. A kulturális életbe már nem tudott bekapcsolódni, így az ortológus–neológus vita idején is az ortológusokat támogatta – feltehetően a Kazinczy iránti ellenérzései miatt is. Magyarországon csak két évvel halála után tudták meg, hogy már nem él. A köztudatban forradalmi hevületű versek szerzőjeként ismert, de ennél

fontosabb az az alázatos munka, mellyel a magyar nyelv és irodalom ügyét szolgálta.

19. **25 éve** halt meg **PÁSKÁNDI GÉZA** (1933–1995) erdélyi magyar író, költő, esszéíró, drámaíró, publicista. Kolozsváron tanult a magyar szakon, közben az Utunk című irodalmi lapnál is dolgozott. 1957-ben letartóztatták, és az állam és közrend elleni izgatás vádjával hat év börtönre ítélték, melyet a Duna-delta egyik munkatáborában töltött. 1963 februárjában amnesztiával szabadult, majd Bukarestben dolgozott könyvtári raktárosként és bibliográfusként. A Kriterion Könyvkiadó kolozsvári szerkesztőségének lektoraként működött. 1974-ben települt át Magyarországra; itt a *Kortárs* folyóirat főmunkatársa, majd 1991-től a Nemzeti Színház dramaturgja volt. Sokarcú művészként több műfajban is értékeset alkotott. Saját bevallása szerint mindig az értelem indulata vezérelte, műveinek erős intellektuális töltete van. Verseiben, prózai munkáiban és drámaiban is gyakorta filozófiai, pszichológiai kérdéseket boncolgat. Verseiben a küldetéstudat avantgárd formakísérletekkel párosult, későbbi köteteiben (*Tű foka*, *A papírrepülő eltérítése*) a groteszk, a disszonáns elemek kerültek túlsúlyba. Drámaíróként a létkérdéseket vizsgáló abszurd híve, történelmi darabjaiban létező történelmi személyiségek belső és külső konfliktusain keresztül vet fel időszerű kérdéseket. Legkiforrottabb darabjának a Dávid Ferenc erdélyi unitárius püspökről szóló *Vendégséget tartják*. Fontos darabjai az Apáczai életének egy válságos epizódját feldolgozó *Tornyot választok* és a Péchi Simon alakját megörökítő *Szekértől elfutott lovak* is. Abszurd drámáinak hősei cselekvés- és döntésképtelen emberek, akiket Páskándi nem kevés kritikával és sok humorral ábrázol. Novellái, regényei is abszurd ötletre épülnek, a parabola és az intellektuális próza módszereit alkalmazzák. Fontos fejezetei művészetének a gyermekeknek szóló mesejátékok, versek, mesék (*Zápfog király nem mosolyog*, *A szárnyas bocs*, *A királylány bajusza*, *A szalmabábuk lázadása*). Több művéből film és tévéjáték is készült (*Holnap lesz fácán*, *Hány az óra*, *Vekker úr?*, *Tornyot választok*). A költő *visszatér* címmel rockoperát is írt, amelyet a Kormorán együttes zenéjével mutattak be.

Június

23. **50 éve** halt meg **FEKETE ISTVÁN** (1900–1970) író, számos ifjúsági könyv és állattörténet írója, az „erdész-vadász irodalom” legismertebb művelője. Mezőgazdasági tanulmányai befejeztével Ajkán kapott állást vezető gazdatisztként. Annak ellenére, hogy sikeres pálya állt mögötte és előtte, kreatívabb tevékenységre vágyott. Kezdetben a Kittenberger Kálmán szerkesztette *Nimród* vadászújságba írt szakcikkeket és beszámolókat vadászélményeiről, később azonban néhány líraibb elbeszélése is megjelent a lapban. 1935-ben ismerkedett meg a már befutott, népszerű Csathó Kálmán

íróval, aki nemcsak egyengette Fekete István szépirodalmi pályáját, hanem kapcsolatukból életre szóló barátság is lett. 1936-ban az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság történelmi regénypályázatára írta meg *A koppányi aga testamentumát*, amellyel első lett. Három évvel később a *Zsellérek* című regényével, amely a vörösterrort is bemutatja, nyert első díjat. 1936-tól 1945-ig főképp a Herczeg Ferenc szerkesztette *Új Idők* folyóiratban jelentek meg novellái. 1940-ben bevásztották a Kisfaludy Társaságba. 1946 tavaszán tiltó indexre került a proletárdiktatúráról és a bolsevizmusról írott művei miatt. 1949-ig a Földművelésügyi Minisztériumban dolgozott, ahol több mint egy tucat teljesen új megoldású mezőgazdasági oktatófilmet írt és rendezett. Ezután politikai okokból könyveit nem adták ki, állandó állást sehol sem kapott. Miután kizárták a Magyar Írók Szövetségéből, már csupán az *Új Ember* és a *Vigilia* fogadta szívesen írásait. Egész életében nyíltan vallotta istenhitét, világnézeti és erkölcsi hovatartozását. 1950-ben, a Rákosi-korszak legvéresebb időszakában, a II. ker. Tárogató út 77. alatti, volt Rajnai-Tömöry villában található lakásába befogadta a Szent Ferenc Leányai apácarend „kápolnáját”. (Az egykori Szajkó, ma Szerb Antal utca és a Tárogató út sarkán lévő Szent Ferenc Lányai rendházból kilakoltatták az apácákat, hogy az épületből kommunista pártszékházat csináljanak. A Jézus Szíve-kápolna mai napig a villában található.) Fekete István talán legismertebb ifjúsági regénye a *Tüskevár* (1957), melynek főszereplője két városi fiú, akik a Balaton és a Zala folyó csücskében töltik a nyarukat, ahol számos kalandban, tapasztalatban lesz részük. A fokozatos férfivá válás rögös útján segíti őket egy idős, a természet nyelvét beszélő férfi, Matula bácsi. (A regényből 1967-ben filmet is készítettek.) 1959-ben jelent meg a *Tüskevár* folytatása, a *Téli berek* című ifjúsági regény. Ez a regény is, csakúgy, mint a *Tüskevár*, valamint a *Vuk*, a kis róka története felkerült a Top 100 legolvasottabb magyar regények listájára.

25. A **Karinthy-gyűrű átadása.** A Karinthy-gyűrűt minden évben Karinthy Frigyes születésének évfordulóján osztják ki a Rádiókabaré kiemelkedő teljesítményt nyújtó szerzőinek, előadóinak. Alapítója és adományozója a Magyar Rádió elnöke.

2019

Az 1989/90-es rendszerváltoztatás **30. évfordulóját**, 2019-es évfordulóját a magyar kormány, „30 éve szabadon” címmel, emlékévvé nyilvánította.

Július

2. **350 éve** született gróf **KÁROLYI SÁNDOR** (1669–1743) előbb kuruc, majd császári-királyi tábornagy, a szatmári béke létrehozója. Később a legmagasabb hivatalokba jutva befolyását az üldözött kurucok javára használta, sok külföldön bujdosó kuruc részére eszközölt ki kegyelmet. A segélyre szorulókat védte, támogatta. Nagy összegeket fordított jótékonykodásra. Ő telepítette le Nagykárolyban a piaristákat és alapított kórházat. Kaplonyban, a Károlyi család kriptájában helyezték örök nyugalomra.
6. **30 éve** hunyt el **KÁDÁR JÁNOS** (1912–1989) az MSZMP egykori főtitkára. Kádár Czermanik néven született 1912-ben Fiume (Rijeka) városában. Eredeti nevét először Csermanekre magyarosította, majd a kommunista mozgalomban a Kádár nevet kapta, és ezt, 1945 márciusában hivatalosan is felvette. 1956–1988-ig volt a Magyar Szocialista Munkáspárt főtitkára. Neve egyaránt fémjelzi az 1956-os forradalmat követő bosszúálló terrort és az 1960-as évek közepétől kiépülő „gulyáskommunizmust”. A rendszerváltás folyamatában nem vett részt. Betegsége és leépülése miatt szerepe és személye a nyolcvanas évek végén egyre inkább háttérbe került. Halála után vált igazán szabaddá az út a rendszerváltozáshoz.
11. **200 éve** született **REGULY ANTAL** (1819-1858) nyelvész, néprajzkutató, a magyarországi finnugrisztika egyik legelső, kiemelkedő képviselője. Elkészítette az Északi-Urál földrajzi és néprajzi térképét. Itthoni néprajzi, embertani kutatásai is jelentősek. Nálunk elsőként használta a fényképezés technikáját a néprajzi terepmunkában.

Szeptember

4. **40 éve** hunyt el **ÖVEGES JÓZSEF** (1895–1979) piarista, fizikatanár, ismeretterjesztő TV-s személyiség. A rend szegedi, tatai, váci és budapesti gimnáziumaiban tanított. Pályája 1945 után ívelt meredeken felfelé. 1948 tavaszán rendfőnökével Sík Sándorral együtt kapott Kossuth-díjat, néhány hónappal az egyházi iskolák államosítása előtt. Ezután a budapesti tanárképző főiskola fizika tanszékét vezette. Rádió- és televíziós műsorai tették nevét országosan ismertté. A fizikát népszerűsítette, nagy sikerrel. Előadásai az ifjúsághoz szóltak, de szívesen hallgatták azok a felnőttek is, akik már

elfelejtették, vagy sohasem tanulták az iskolában a fizikát. Érdekes kísérleteket mutatott be – mindig a legegyszerűbb eszközökkel. Ízes beszéde, közérthető magyarázatai, jól elhelyezett poénjai egy egész országot ültettek le itthon a TV készülékek elé olyan időkben, amikor az emberek sokkal inkább félték, mint szerették a fizikát. *„Aki nem tudja elmondani azt, amit tud, úgy, hogy egy utcaseprő is megértse, az maga sem érti igazán.”* Ezenkívül számos ismeretterjesztő könyvet írt, az egyszerű fizikai kísérletektől a fegyverek fizikájáig mindenről volt megfontolandó mondanivalója.

<https://piarista.hu/hirek/120-%C3%A9ve-sz%C3%BCletett-%C3%B6veges-%C3%B3zsef-piarista-szerzetes-tan%C3%A1r-%C3%A9s-fizikaprofesszor>

5. **75 éve**, 1944-ben a Honvédség 25. gyalogos és a 2. páncélos hadosztálya támadást indított a Kolozsvár–Torda közötti szakaszon (majd egy héttel később más csapatokkal Arad térségében is). A magyar hadsereg még ezen a napon elfoglalta Tordát. A 2. Ukrán Front centruma ugyanakkor – román támogatással – Havasalföldről Dél-Erdély irányába fordult. Elfoglalta a Déli-Kárpátok hágóit, és nagy erővel megkezdte Dél-Erdély és a Székelyföld megszállását. A német és a magyar csapatok súlyos harcokat vívva megkezdtek a visszavonulást a Maros mentére és az Árpád-vonalba.
7. **400 éve** szenvedtek vértanúhalált az ún. kassai vértanúk: **Pongrácz István** (1582–1619), **Grodecz Menyhért** (1584–1619), **Kőrösi Márk** (1589–1619), a magyarországi jezsuita rendtartomány védőszentjei.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1619_szeptember_7_a_kassai_vertanuk_meggyilkolasa/

9. **100 éve** hunyt el **HOPP FERENC** (1833–1919) optikus, műgyűjtő, földrajztudós. 1882-től ötször körbe utazta a Földet. Rendkívül sok fényképet készített távoli országok akkori életéről, kultúrájáról, tájairól. Emléktárgyakat, majd iparművészeti emlékeket gyűjtött. Gyűjteményét különböző intézményekre és múzeumokra hagyta, főleg a Földrajzi Társaságot támogatta. Villáját és kelet-ázsiai gyűjteményét a magyar államra hagyományozta, ebből alakult meg a Hopp Ferenc Kelet-ázsiai Múzeum.
10. **100 éve**, 1919-ben írták alá az antant hatalmak Ausztriával Saint-Germain-ben a békeszerződést, amelynek értelmében Nyugat-Magyarország egyes részei (Moson, Sopron és Vas vármegyék jelentős területei) Ausztriához kerültek. A magyar- osztrák határt az 1921-es nyugat-magyarországi felkelés nyomán kiírt soproni népszavazás eredménye véglegesítette. Az új osztrák tartomány 1922-ben kapta a Burgenland nevet. A szerződés Ausztriát önálló államként ismerte el és megtiltotta egyesülését Németországgal.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1919_szeptember_10_a_saint_germaini_bekeszerzodes_alairasa/

11. **30 éve**, 1989-ben több szocialista állam tiltakozása ellenére a magyar kormány megnyitotta az osztrák–magyar határt, amelyen keresztül a kelet német menekültek akadálytalanul távozhattak a szomszéd Ausztriába, majd a Német Szövetségi Köztársaságba.
17. **175 éve** született **PUSKÁS TIVADAR** (1844–1893) mérnök, vállalkozó, feltaláló. Felsőbb iskolai tanulmányait a bécsi Theresianumban, majd a Műegyetemen folytatta, de 1865-ban anyagi okok miatt abba kellett hagynia. 1867 és 1872 között egy angol vasútépítő cég alkalmazottjaként magyarországi vasútépítésekénél dolgozott. Az 1873-as bécsi világkiállítás idején utazási irodát üzemeltetett. 1874-től két évig az Egyesült Államokban élt. 1877-től Edison megbízottjaként Európában épített ki telefonközpontokat, 1881-ben ő indította el a budapesti telefonközpontot is. 1892-ben szabadalmaztatta a rádió elődjének tekinthető telefonhírmondót, amely a következő évben kezdte meg adását Budapesten.
21. **150 éve** született **ERNYEY JÓZSEF** (1869–1945) gyógyszerész, gyógyszerésztörténész, botanikatörténész, a Magyar Természettudományi Múzeum első főigazgatója.
29. **425 éve**, 1594-ben a török elfoglalta Győr várát. A várat két hónapi ostrom után feladó **Ferdinánd Hardegg** főkapitányt a császári haditörvényszék halálra ítélte és lefejezték.

https://mult-kor.hu/20120326_gyor_ostroma_1594

Október

1. **150 éve**, 1869-ben az Osztrák–Magyar Monarchiában vezették be a világon elsőként a postai levelezőlapok használatát.
5. **100 éve**, 1919-ben **Harry Hill Bandholtz** amerikai tábornok megakadályozta, hogy a román hadsereg katonái kifosszák a Magyar Nemzeti Múzeumot. Bandholtznak 1936-ban szobrot állítottak a budapesti Szabadság téren, mely mind a mai napig ott található.
6. Az **aradi vértanúk emléknapja**, mivel 1849-ben ezen a napon végeztek ki Aradon 13 honvéd fő tisztet: Lázár Vilmost, gróf Dessewffy Arisztidet, Kiss Ernőt, Schweidel Józsefet, lovag Poeltenberg Ernőt, Török Ignácot, Láhner Györgyöt, Knézich Károlyt, Nagysándor Józsefet, gróf Leiningen-Westerburg Károlyt, Aulich Lajost, Damjanich Jánost, gróf Vécsey Károlyt, valamint Pesten, a mai Szabadság tér helyén álló Újépületben gróf Batthyány Lajos volt miniszterelnököt.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1849_oktober_6_az_aradi_vertanuk_es_batthyany_lajos_kivegzese/

7. **30 éve**, 1989-ben a Magyar Szocialista Munkáspárt utolsó, XIV. kongresszusán feloszlatta önmagát. Ugyanakkor létrehozta jogutódját és vagyonának örökösét a Magyar Szocialista Pártot.

https://mult-kor.hu/20091007_husz_eve_szunt_meg_az_mszmp

15. **75 éve**, 1944-ben **Horthy Miklós** kormányzó sikertelen kísérletet tett a második világháborúból való kilépésre. A hivatalos rádió bejelentést követően német csapatok ostromolták meg a budai várat, ahol a kormányzót és családját foglyul ejtették. Kormányzói hivataláról zsarolással és erőszakkal mondatták le. Utóbb családjával együtt és a bajorországi Weilheim közelében található Hirschberg kastélyba internálták. Kivégzését Klein SS-Oberführer akadályozta meg, aki elszabotálta Heinrich Himmler ilyen irányú parancsát. 1945. május 8-án kerültek amerikai hadifogságba.

16. **75 éve**, 1944-ben német támogatással hatalomra került a nyilas, hungarista vezér **Szálasi Ferenc**. Ezzel kezdetét vette a borzalmas nyilas terror Budapesten és az egész országban.

http://tarsadalominformatika.elte.hu/tananyagok/dka/lecke19_lap1.html

23. **100 éve**, 1919-ben a párizsi békekonferencia Ötös Tanácsának megbízásából Budapestre érkezett Sir **George Clerk** angol diplomata, akinek feladata volt egy átmeneti koalíciós kormány létrehozása.

90 éve hunyt el **HEIM PÁL** (1875–1929) gyermekgyógyász, egyetemi tanár. 1897-ben szerezte orvosi oklevelét. Orvosi pályája kezdetén gyakornok a budapesti gyermekgyógyászati klinikán, majd Breslauban Czerny tanársegéde, 1901-től főorvos Budapesten az irgalmasrendiek kórházában. 1918-tól a pozsonyi, majd a pécsi egyetemen, 1929-től a budapesti egyetemen a gyermekorvostan tanára. Gyermekgyógyászattal és gyermekvédelemmel foglalkozott, a "kékkeresztes" védőnői szolgálat megszervezője. Kutatási területe a csecsemők fiziológiája és patológiája, a csecsemők táplálkozási ártalmi, a koraszülöttek speciális gondozásának kérdései voltak. Nevét kórház viseli Budapesten.

30 éve, 1989-ben **Szűrös Mátyás** ideiglenes köztársasági elnök kikiáltotta az új (harmadik) Magyar Köztársaságot.

November

9. **25 éve**, 1994-ben a történelmi egyházak vezetői – egyenlő elbírálást kérve iskoláik számára – nyílt levéllel fordultak **Fodor Gábor** (SZDSZ) művelődési és közoktatási miniszterhez.
10. **575 éve**, 1444-ben a várnai csatában II. Murád oszmán szultán serege legyőzte az I. Ulászló magyar és lengyel király valamint Hunyadi János erdélyi vezette

keresztény sereget. A csatában a fiatal király is elesett, Hunyadi pedig II. Vlad havasalföldi vajda fogságába került, ahonnan csak a magyar rendek fenyegetésre szabadult ki.

13. **175 éve**, 1844-ben lett hivatalos a magyar nyelv Magyarországon.
https://ng.hu/kultura/2003/11/13/a_magyar_nyelv_hivatalossa_tetele/
14. **100 éve**, 1919-ben a királyi román hadsereg megkezdte kivonulását Budapestről. A román csapatok magyarországi parancsnoka, **Gheorge Mărdărescu** tábornok korábban kijelentette, hogy Románia igényt tart a magyar vagyon 30–50 százalékára. Ennek szellemében a megszállás ideje alatt közel 40 ezer vagon összeharácsolt holmit indítottak Magyarországról Romániába.
16. **100 éve**, 1919-ben a népköztársaság kikiáltásának első évfordulóján **Horthy Miklós** a Nemzeti Hadsereg élén bevonult Budapestre. A Gellért Szálló előtt mondta el híres beszédét „...**Tetemre hívom itt a Duna partján a magyar fővárost: ez a város megtagadta ezeréves múltját, ez a város sárba tiporta koronáját, nemzeti színeit és vörös rongyokba öltözött. Ez a város börtönre vetette, kiüldözte a hazából annak legjobbjait és egy év alatt elprédálta összes javainkat. De minél jobban közeledtünk, annál jobban leolvadt szívünkről a jég, és készek vagyunk megbocsátani ...**”. *Katonai szemle, a parlament előtt közös ökomenikus istentisztelet, végül a Nemzeti Hadsereg zászlainak felszentelése zárta a napot.*
https://alfahir.hu/horthy_miklos_beszede_budapesti_bevonulasa_alkalmabol
<https://www.youtube.com/watch?v=uRcRapmCBPY>
12. **30 éve**, 1989-ben avatta szentté **II. (Szent) János Pál** pápa Prágai Szent Ágnes **III. Béla** magyar király unokáját.
17. **100 éve**, 1919-ben megjelent az 5985/1919. sz. kormányrendeletet a nemzetgyűlési, törvényhatósági és községi választójogról. A rendelet kimondta az általános, egyenlő és titkos választójogot; nemzetgyűlési választójogot biztosít minden magyar állampolgárnak, aki 24. évét betöltötte, legalább hat év óta magyar állampolgár, legalább fél éve ugyanabban a községben lakik, vagy ott lakása van; nőknél azzal a megszorítással, hogy bármely hazai élő nyelven tud írni és olvasni.
24. **525 éve** hunyt el **KINIZSI PÁL** (1432–1494) országbíró, temesi ispán, legendás törökverő hadvezér.
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1494_november_24_kinizsi_pal_halal_a
- 100 éve**, 1919-ben alakult meg a Huszár-kormány, amely 1920. március 1-ig maradt hivatalban.)

25. **100 éve**, 1919-ben Szovjet-Oroszország jegyzéket intézett a magyar kormányhoz. A szovjet kormány közölte, hogy az Oroszországban levő magyar hadifoglyokat túsoknak tekinti a Magyarországon bebörtönzött kommunistákért.
26. **30 éve**, 1989-ben zajlott le Magyarországon a négy igenes népszavazás. Ez volt az első népszavazás hazánkban. Négy kérdéstről döntött az ország: 1. Csak az országgyűlési választások után kerüljön-e sor a köztársasági elnök megválasztására? 2. Kivonuljanak-e a pártszervek a munkahelyekről? 3. Elszámoljon-e az MSZMP a tulajdonában, vagy a kezelésében levő vagyonról? 4. Feloszlassák-e a Munkásőrséget?

<http://www.metszet.info/tortenelem/negy-igen-az-első-országos-nepszavazas-magyarorszagon/>

December

1. **100 éve**, 1919-ben **Georges Clemenceau** francia miniszterelnök a nagyhatalmak nevében felszólította a magyar kormányt, küldje el megbízottait a békekonferenciára.

75 éve, 1944-ben A szovjet hadsereg nyomában érkező NKVD-egységek a Bodrogköz és az Ung-vidék férfi lakosságát háromnapos munkára, „**málenkij robot**”-ra rendelték. A kijelölt gyűjtőhelyeken megjelenő férfiakat utóbb fegyveres kísérettel a szombori lágérbe vitték, majd évekre különböző szovjet munka-táborokba hurcolták.

75 éve, 1944-ben Adolf Hitler erődde nyilvánította a magyar fővárost, és felállította annak egységes katonai parancsnokságát; vezetőjévé Otto Winkelmann, a magyarországi SS- és rendőri erők főparancsnokát nevezte ki, akit december 5-től Karl Pfeffer-Wildenbruch váltott fel. A fővárost védő magyar csapatok parancsnoka Hindy Iván honvéd altábornagy volt. A vegyes német-magyar Budapest-harccsoport továbbra is közvetlenül a német Dél Hadseregsoport alárendeltségében maradt.

75 éve, 1944-ben fejeződött be a Szent László hadosztály felállítása. Parancsnoka Szügyi Zoltán vezérőrnagy lett. A háború utolsó időszakának magyar elit hadosztálya volt. Folyamatos védelmi harcok, és súlyos veszteségek ellenére megőrizte egységét és harcképességét. A Mura völgyében Ausztriába húzódva 1945. május 11-én tették le a fegyvert angol csapatok előtt.

http://mek.oszk.hu/16300/16382/pdf/16382_1.pdf

70 éve, 1949-ben a Magyar Népköztársaság minisztertanácsa, szovjet mintára elfogadta az ország gazdaságfejlesztésére irányuló első ötéves tervet.

2. **75 éve**, 1944-ben Szegeden az FKgP, az MKP, az NPP, a PDP, az SZDP, a legitimista Kettős Kereszt Szövetség és a szakszervezetek részvételével megalakult a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front (MNFF).

75 éve, 1944-ben befejeződött a budapesti zsidóság áttelepítése a VII. kerületben felállított gettóba. A kb. 0,3 km²-nyi területet a Dohány, a Nagyatádi (ma: Kertész) és a Király utca fogta közre, oly módon, hogy a határoló utcák házai nem tartoztak a gettóhoz. A kijelölt terület 4513 lakásába mintegy 70 ezer embert zsúfoltak össze.

6. **75 éve**, 1944-ben a rögtönítélő hadbíróóság ítéletet hirdetett a magyar ellenállási mozgalom 11 vezetőjének perében; **Kiss János** altábornagyot, **Nagy Jenő** nyugalmazott ezredest és **Tartsay Vilmos** nyugalmazott vezérkari századost halálos ítélettel sújtották. A többi vádlott közül **Almásy Pál** vezérkari alezredes 15 évi, **Révay Kálmán** nyugalmazott százados 10 évi, **Makkay Miklós**, a fűzfői Nitrokémia Tröszt vezérigazgatója 15 évi, **Beleznay István** vezérkari őrnagy pedig 10 évi börtönbüntetést kapott. **Kővágó Józsefet** frontszolgálatra vezényelték. **Bajcsy-Zsilinszky Endre** országgyűlési képviselő ügyét a bíróság elkülönítette. (A halálos ítéleteket 1944. december 8-án hajtották végre.)

7. **75 éve**, 1944-ben **Bethlen István** gróf volt miniszterelnök búvóhelyén, a Somogy megyei Mernyén jelentkezett a helyi szovjet katonai parancsnokságnál. A 3. Ukrán Front politikai osztályának munkatársai letartóztatták és még aznap kihallgatták. Később a Szovjetunióba hurcolták, Börtönben hunyt el 1946-ban.

9. **125 éve**, 1894-ben, közel fél évvel az országgyűlés mindkét házának jóváhagyását követően, szentesítette **Ferenc József** az úgynevezett egyházpolitikai törvényeket: az 1894: XXXI. törvénycikket a házassági jogról, a XXXII. törvénycikket a gyermekek vallásáról, valamint a XXXIII. törvénycikket az állami anyakönyvekről. A buzgón katolikus uralkodó halogató magatartásával fenntartásait akarta kifejezni, mivel komoly ellenérzései voltak az egyházpolitikai reformokkal szemben.

www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/historia/83-056/ch11.html

50 éve, 1969-ben, Romániában létrehozták a nemzeti kisebbségek önálló könyvkiadóját, a Kriteriont; igazgatója Domokos Géza, főszerkesztője Bodor Pál és Hedi Hauser. A magyar lektorátus vezetője Szász Béla lett.

13. **125 éve** hunyt el **XÁNTUS JÁNOS** (1825–1894) magyar természettudós, néprajzkutató, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja, a pesti Állatkert és a Magyar Nemzeti Múzeum Néprajzi Osztályának első igazgatója.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/xantus_janos/

100 éve, 1919-ben a Budapesti Büntető Törvényszék ítéletet hirdetett Cserny József és 26 kommunista társa perében. Csernyt és 13 társát halálra, egy vádlottat életfogytiglani fegyházra, 11 vádlottat 1–12 év közötti szabadságvesztésre ítélték. A halálos ítéleteket 1919. december 16-án hajtották végre.

25 éve, 1994-ben a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia ülése úgy döntött, hogy körlevelet adnak ki a Család Nemzetközi Éve befejezése alkalmából. *„Az egyház azért emel szót a család és a házasság érdekében, mert védelmezni és erősíteni akarja a teljesebb életnek, az ember személyes kibontakozásának, boldogulásának egyik legfontosabb színterét. Síkra száll azonban a házasságért mint Istentől megáldott életformáért - szentségért - is.”* fogalmazott a dokumentum.

- 16. 75 éve**, 1944-ben Budapesten a nyilas hatóságok letartóztatták Esterházy János grófot, a szlovákiai Magyar Párt elnökét, akit csupán Ján Spišiak budapesti szlovák követ interveniálásának hatására, valamint azzal a feltétellel engednek szabadon, hogy Pozsonyba visszatérve lemond pártelnöki tisztéről.

30 éve, 1989-ben Temesváron a lakosság szimpátiatüntetést rendezett Tőkés László helyi református lelkész mellett. A rá következő napokban rendszerellenes tüntetések kezdődtek Románia szerte, amely forradalomba torkollott.

- 22. 100 éve**, 1919-ben szabadlábba helyezték Stromfeld Aurélt, a magyar vörös hadsereg egykori vezérkari főnökét.

75 éve, 1944-ben szovjet bábáskodás mellett **Dálnoki Miklós Béla** vezérezredes miniszterelnökségével, Debrecenben megalakult az Ideiglenes Nemzeti Kormány.

- 24. 75 éve**, végezték ki Sopronkőhidán **BAJCSY-ZSILINSZKY ENDRE** (1886–1944) politikust, újságíró, az ellenállási mozgalom egyik kiemelkedő alakját. Elnökletével alakult meg a Magyar Nemzeti Felkelés Felszabadító Bizottsága, amely a német megszállással és nyilas hatalommal szembeni ellenállók, illetve a demokratikus pártokat tömörítette. Bátorságáért életével fizetett.

http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1944_december_24_bajcsy_zsilinszky_endre_meggyilkolasa/

75 éve, 1944-ben Budapest körül bezárult a szovjet ostromgyűrű. A Vörös Hadsereg két lövészhadteste megkezdte Észak- és Dél-Pest ostromát.

- 27. 75 éve** áldozta fel életét **SALKAHÁZI SÁRA** (1899–1944) szociális testvér. A nyilasok a IX. ker. Bokréta utcai munkásleányotthonból zsidók rejtegetése miatt elhurcolták, és a Ferenc József híd közelében még aznap a Dunába lőtték **Bernovits Vilma** katolikus hitoktatóval és az általuk védelmezett zsidó gyerekekkel együtt. Salkaházi Sára és a Szociális Testvérek Társasága minden eszközzel küzdött az országot elárasztó nemzetiszocialista eszme ellen. Ez

komoly veszélyekkel járt, amit a testvérek tudatosan vállaltak. Sára 1940 áprilisában így írt naplójában: „...a kínzástól ne féljek, az apró testi gyengeségeket fogadjam szívesen, a halálnak örüljek”. 2006-ban boldoggá avatták.

<https://www.magyarKurir.hu/hirek/boldog-salkahazi-sara-szuz-es-vertanu>

29. **100 éve**, 1919-ben Budapesten kivégezték az illegálisan működő Kommunista Párt 9 vezetőjét a proletárdiktatúra idején elkövetett bűneikért. Többek között: Korvin Ottót, László Jenőt és Gombos Ferencet.
30. **75 éve** gyilkolták meg **RICHTER GEDEON** (1872–1944) gyógyszerészt, a modern hazai gyógyszeripar megteremtőjét. Főiskolai tanulmányait a budapesti egyetemen végezte. Több budapesti gyógyszertárban volt gyakornok, majd 1897-1901 között Német-, Olasz-, Franciaországban és Angliában tett tanulmányutat. Hazatérve 1901-ben megvásárolta Budapesten az Üllői úti Sas Gyógyszertárat. Itt berendezett laboratóriumában, hazánkban elsőként kezdte meg – főként állati szervekből készült – organoterápiás készítmények előállítását (Tonogen, Suprarenal stb.). Ebből fejlesztette ki Kőbányán a nevét viselő európai színvonalú gyárat, Richter Gedeon Nyrt. elődjét. Készítményei külföldön is keresettek voltak. A faji üldözés erősödésével előbb kitiltották a gyárából, majd egy időre újból visszaengedték. 1944 végén a pesti Duna-parton a nyilasterror áldozata lett.

2020

A magyar kormány 2020-at, az 1920-as trianoni békediktátum **100. évfordulóját**, *a nemzeti összetartozás emlékévvé nyilvánította*

Január

1. A **béke világnapját** 1968 óta, VI. Pál pápa kezdeményezésre ünneplik meg minden év első napján.
4. **100 éve**, 1920-ban utazott el Párizsba a magyar békeküldöttség: vezetője Apponyi Albert gróf volt. Főmegbízottak: Teleki Pál gróf, Bethlen István gróf, Somssich László gróf, Zoltán Béla, Lers Vilmos báró és Popovics Sándor voltak. Az elkövetkezendő hónapokban – egyeztetés végett – többször hazatértek.

75 éve, 1945-ben a nyilas kormány a közintézményeket és a közalkalmazottakat ellenőrző bírósági szervként felállította az Országos Nemzeti Számonkérő Széket; vezetője Pethő Tibor kuriai tanácselnök volt. A kormány az állami alkalmazottak számára előírta a náci karlendítést és „Kitartás! Éljen Szálasi!” köszöntést.

- 75 éve, 1945-ben Szegeden a helyi Nemzeti Bizottság kommunista javaslatra felállította az ország első népbíróságát. A népbíróági ítéletek a jogos igazságtétel mellett a személyes bosszúállásnak, politikai tisztogatásnak, törvénytörő eljárásmodnak kapuit is széledre tárta.
8. 400 éve, 1620-ban ezen a napon választotta a pozsonyi országgyűlés **Bethlen Gábort** Magyarország fejedelmévé. Bár ekkor már a Szent Korona is a birtokában volt, sőt – néhány hónappal később – a besztercebányai országgyűlésen királlyá is megválasztották, mégsem koronáztatta meg magát.
<http://ujkor.hu/content/erdelyi-fejedelembol-magyar-kiraly>
17. 75 éve, 1945-ben a szovjet katonai elhárítás letartóztatta és Moszkvába szállította Raoul Wallenberg svéd követségi titkárt, aki szovjet írásos engedély birtokában autón Debrecenbe, Malinovszkij marsall főhadiszállására indult.
75 éve, 1945-ben Péter Gábor az MKP vezetőitől megbízást kapott a budapesti politikai rendőrség megszervezésére. Később az AVO majd az AVH vezetője lett. Főszerepet játszott az 1945 utáni változásokat követő koncepciók perек előkészítésében és lebonyolításában.
18. 750 éve hunyt el **ÁRPÁD-HÁZI SZENT MARGIT** (1242–1270) hercegnő, IV. Béla király leánya.
<https://archiv.katolikus.hu/szentek/0118.html>
75 éve, 1945-ben a szovjet hadsereg birtokba vette Pest egész területét. Fölszabadult a budapesti központi gettó. A becslések szerint kb. 70 ezer zsidó élte túl a gettót. (Február 6-án az Ideiglenes Nemzeti Kormány hatályon kívül helyezte mindazon törvényeket és rendeleteket, amelyek a zsidókra nézve hátrányos megkülönböztetést tartalmaztak.)
20. 750 éve hunyt el **BOLDOG ÖZSÉB** (1200-1270) a Pálos rend megalapítója.
<http://www.palosrend.hu/bemutakozas/a-rendrol/328-esztergomi-boldog-ozseb-kanonok>
75 éve, 1945-ben Gyöngyösi János külügyminiszter az Ideiglenes Nemzeti Kormány nevében, Moszkvában aláírta a magyar fegyverszüneti egyezményt. Ezzel Magyarország jogilag kilépett a háborúból.
75 éve, 1945-ben a nyilasok **Odescalchi Miklós** herceget, honvéd repülőőrnagyot, az ellenállási mozgalom tagját Sopronkőhidán halálra ítélték, és másnap hajnalban kivégezték.
21. 75 éve, 1945-ben Szegeden zászlót bontott a Keresztény Demokrata Néppárt (KDNP); elnöke Pálffy József gróf lett. (1947-ben a nevét Demokrata Néppártra változtatta.)
25. 75 éve, 1945-ben az 1941/42-es újvidéki „hideg napokért” bosszúból, a délvidéki szerb katonai közigazgatás büntetőtáborba telepítette Csurog (550

fő), Zsablya (250 fő) és Modor (60 fő) község magyar lakosságát. Az elhurcoltak minden tulajdonát elkobozták, katolikus templomaikat lerombolták. Más bácskai településeken tömeges kivégzéseket hajtottak végre.

- 25-26. 100 éve,** 1920-ban nemzetgyűlési választások zajlottak Magyarországon. Először került sor az ország történetében (antantnyomásra) széles körű, demokratikus választójog alapján rendezett általános és titkos választásokra. Slachta Margit szociális nővér személyében először került be női képviselő a magyar parlamentbe. A román megszállás alól felszabadult területeken 1920 júniusában és júliusában, a szerb megszállás alól felszabadult területeken 1921 októberében pótválasztásokat tartottak. A 219 képviselős Nemzetgyűlésben a Keresztény Egyesülés Pártja 84, Országos Kisgazda és Földműves Párt 75, Keresztény Kisgazda Földműves és Polgári Párt pedig 29 mandátumot szerzett. A Szociáldemokrata Párt bojkottálta a választásokat. (Az új nemzetgyűlés február 16-án tartotta első ülésnapját.)
- 28. 125 éve,** 1895-ben Zichy Nándor gróf vezetésével megalakult a Katolikus Néppárt.

<http://lexikon.katolikus.hu/K/Katholikus%20N%C3%A9pp%C3%A1rt.html>

Február

- 1. 50 éve** hunyt el **CAVALLIER JÓZSEF** (1891–1970) újságíró, 1939–1945-ben a zsidó származású katolikusokat segítő, a vézskorszakban zsidókat mentő Szent Kereszt Egyesület főtitkára, majd elnöke volt.
- <http://lexikon.katolikus.hu/C/Cavallier.html>
- 11. 75 éve** 1945 a szovjet csapatok elfoglalták a Citadellát. Az éjszaka folyamán és másnap hajnalban a budai vár több tízezer főnyi német és magyar védője vezetésével sikertelenül kísérelte meg a kitörést az ostromgyűrűből.
- <http://budapest-ostroma.hu/1945-februar-12-esemenyei/>
- 13. 75 éve,** 1945-ben befejeződött Budapest 102 napos ostroma. Ennek során 80 ezer szovjet katona, 50 ezer német és magyar katona, valamint 40 ezer magyar polgári személy vesztette életét. A magyar és német hadifoglyok száma a hivatalos szovjet adatok szerint 138 ezer fő volt, akik közül azonban 100 ezer főt összefogdosott magyar civilek tettek ki.
- 50 éve,** 1970-ben az erdélyi Brassóban, a helyi kommunista pártszékház előtt **Moyses Márton** (akit még diákként 1960-ban két év börtönbüntetésre ítélték, mert az 1956-os forradalom leverése után Magyarországra akart szökni) benzinnel leöntötte és meggyújtja magát. Háromhavi szenvedés után belehalt sérüléseibe.

17. **100 éve**, 1920-ban Ostenburg-Moravek Gyula különítményének tagjai Budapesten meggyilkolták Somogyi Bélát, a Népszava felelős szerkesztőjét és Bacsó Bélát, a Népszava munkatársát.
24. **375 éve** született **I. RÁKÓCZI FERENC** (1645-1676) 1652-től választott erdélyi fejedelem. Méltóságát apja II. Rákóczi György erdélyi fejedelem (1648-1660) halálát követően az erdélyi országgyűlés nem erősítette már meg.
- Bővebben:
http://www.rubicon.hu/magyar/oldalak/1645_februar_24_i_rakoczi_ferenc_szuletese/
25. **A kommunizmus áldozatainak emléknapja**, mert 1947-ben ezen a napon hurcolta el a szovjet államvédelem Kovács Bélát a Független Kisgazdapárt főtitkárát, miután a Nemzetgyűlés nem volt hajlandó mentelmi jogát felfüggeszteni.

Március

1. **100 éve**, 1920-ban az újonnan alakult magyar Nemzetgyűlés nagy többséggel Horthy Miklóst Magyarország kormányzójává választotta. 1944. október 15-ig maradt hivatalban.
6. **75 éve**, 1945-ben a 6. német páncélos hadsereg „Tavaszi ébredés” fedőnév alatt a Balatontól északra új támadó offenzívát indított a Dunántúl visszafoglalására. A világháború utolsó nagy német ellentámadása rövidesen összeomlott.
12. **30 éve**, 1989-ben a Veszprém megyei Hajmáskéren állomásozó harckocsizó alakulat elindításával megkezdődött a szovjet csapatok kivonulása Magyarországról.
15. **100 éve**, 1920-ban megalakult a Simonyi-Semadam-kormány. Ez a kormány kapta a trianoni békediktátum aláírásának gyászos feladatát, melynek végrehajtása után alig több mint egy hónappal, a tiszántúli választások után le is mondott (1920. július 19.)
- 75 éve**, 1945-ben az Ideiglenes Nemzeti Kormány, kártalanítást ígérve elrendelte a száz holdon felüli – köztük az egyházi birtokok – kisajátítását és kiosztását.
19. **30 éve**, 1990-ben magyarellenes etnikai zavargások törtek ki Marosvásárhelyen. A Vatra Românească sovinszta román szervezet aktivistái által feltüzelt és buszokkal Marosvásárhelyre szállított Görgény-völgyi román falusiak rátámadták a város magyar polgárait. Elsőként az RMDSZ székházát rohamozták meg. Ekkor vesztette el fél szemét Sütő András író. Másnap a marosvásárhelyi magyarok segítségére érkeztek a környékbeli székelyek és a

magyar cigányok, akik kiverték a városból a románokat. Az eseményeknek öt halálos áldozata (három magyar és két román), valamint több száz sebesültje volt, mire harmadnap a román hadsereg érdemben beavatkozott és megfékezte az összecsapásokat. Később több mint negyven embert ítéltek el, köztük csak két románt, a többiek magyarok és magyar cigányok voltak. Ma már tisztán látjuk, hogy a Ceaușescu-rendszer hírhedt titkosszolgálata, a román Securitate a marosvásárhelyi zavargásokkal igazolta létjogosultságát. Elkerülte feloszlatását és nem sokkal ezután megalakulhatott a Securitate utódszervezete az SRI a polgári titkosszolgálat.

20. **100 éve**, 1920-ban a román hadsereg befejezte a Tiszántúl kiürítését és visszavonult az antant által kijelölt – trianoni – határvonalra.

25. **30 éve**, 1990-ben országgyűlési választások kezdődtek Magyarországon. (A második forduló április 8-án volt.) Eredménye: Magyar Demokrata Fórum (MDF) 42,49 %, Szabad Demokraták Szövetsége (SZDSZ): 24,09%, Független Kisgazda-, Földműves-, és Polgári Párt (FKgP): 11,40%, Magyar Szocialista Párt (MSZP): 8,55%, Fiatal Demokraták Szövetsége (FIDESZ): 5,44%, Kereszténydemokrata Néppárt (KDNP): 5,44%.

50 éve, 1970-ben a kormány, törvényerejű rendeletben, az ország „felszabadulásának” 25. évfordulója alkalmából részleges közkegyelmet hirdetett. Kiszabadult a börtönből az 1956 után előbb halálra, majd másodfokon életfogytiglani börtönre ítélt **Wittner Mária** szabadságharcos.

28. **75 éve** a garázdálkodó szovjet katonák láttán, Répceszentgyörgyön szívrohamban elhunyt gróf **MIKES JÁNOS** (1876–1945) nyugalmazott szombathelyi püspök.

<http://lexikon.katolikus.hu/M/Mikes.html>

29. **75 éve** hunyt el **SERÉDI JUSZTINIÁN** (1884–1945) bencés szerzetes, 1927-től haláláig bíboros, esztergomi érsek, Magyarország hercegprímása. Kánonjogászként jelentős szerepet játszott az 1917-es egyházi törvénykönyv megalkotásában. Széles körű kapcsolatait felhasználva sokat tett azért, hogy Budapest nyerje el az 1938-as eucharisztikus kongresszus megrendezését. Több beszédében ítélte el a nemzetiszocializmust. A német megszállás után elsősorban a Sztójay-kormányval való tárgyalások útján igyekezett a zsidóellenes rendelkezések által érintettek sorsán javítani és a deportálásokat leállíttatni. Bár Szálasi uralmát törvénytelennek nyilvánította, igyekezett Budapest és Esztergom nyílt (azaz fegyveres erővel nem védett) várossá való nyilvánítását elérni. A frontvonal közeledtével papjait a hívek melletti helyben maradásra utasította, őt is székvárosában érte a halál.

<http://lexikon.katolikus.hu/S/Ser%C3%A9di.html>

<https://tortenelemportal.hu/2012/12/seredi-jusztinian/>

Április

1. **75 éve**, 1945-ben Sopronban, a szovjet csapatok benyomulása révén kiszabadult fogságából Mindszenty József veszprémi és Shvoy Lajos székesfehérvári megyéspüspök, akiket korábban a nyilasok börtönöztek be.

100 éve, 1920-ban szüntette meg Horthy Miklós kormányzó a fővezérséget. A hadsereg és a karhatalmi alakulatok – így a különféle különítmények – irányítását is a közvetlenül a kormányzónak alárendelt vezérkari főnök vette át.

2. **75 éve** áldozta fel életét báró **APOR VILMOS** (1892–1945) a tisztaság erényének védelmében. 1918 és 1941 között gyulai plébánosként, majd 1941-től haláláig győri püspökként tevékenykedett. Szívügyének tekintette a szegények, elesettek támogatását. 1944-ben többször tiltakozott a zsidóüldözések ellen. A második világháború végén egy társaival garázdálkodó szovjet katona lőtte le. 1997-ben avatták boldoggá.

<https://archiv.katolikus.hu/szentek/apor.html>

3. **75 éve**, 1945-ben a Szövetséges Ellenőrző Bizottság szovjet elnökének Vorosilov marsallnak a követelésére megszakadtak a diplomáciai kapcsolatok Magyarország és az Apostoli Szentszék között, Angelo Rotta pápai nunciust kiutasították Magyarországról. A döntést azzal indokolták, hogy a nyilas hatalomátvétel után is működött a nunciatúra, s a hatalommal érintkezve de facto elismerte azt.
4. **50 éve**, 1970-ben az MTV először sugárzott színes, helyszíni TV adást.
8. **250 éve** született **SIMONYI JÓZSEF** (1770–1834), ismertebb nevén Simonyi óbester, a legendás hírű huszártiszt, kortársai „a legvitézebb huszár” kitüntető címmel illették. A „magyar lovasvezér mintaképének” nevezett Simonyi hírnevét vakmerőségig menő bátorságával és villámgyors döntéseivel vívta ki. Fején és testén kardvágások és szúrások tanúskodtak vitézségéről; az emberei, akiket személyes példájával, bőkezű jutalmakkal és drákói büntetésekkel fanatizált, gondolkodás nélkül követték tűzbe vagy jeges áradatba.
10. **350 éve**, 1670-ben Sárospatakon I. Rákóczi Ferenc választott erdélyi fejedelem támogatásával új Habsburg ellenes felkelés robbant ki. Az 1670-es tiszavidéki felkelés leveretése után, Rákóczi csak anyja és a jezsuita rend közbenjárására, nagy váltságdíj árán menekülhetett meg a vérpadtól. Báthory Zsófia és I. Lipót császár közötti egyezség értelmében: Rákóczi 400 ezer aranyforint és várainak átengedése fejében büntetlen maradhatott. I. Rákóczi Ferenc ettől kezdve egészen haláláig semleges próbált maradni a császári csapatok és a bujdosók (kurucok) között zajló harcokban.

50 éve életének hunyt el **HAMVAS ENDRE** (1890–1970), nyugalmazott kalocsai érsek. Esztergomi főegyházmegyés papként 1940 és 1944 között budapesti

érseki helynök, 1944-től két évtizeden át csanádi püspök, majd 1968-as lemondásáig kalocsai érsek.

<http://lexikon.katolikus.hu/H/Hamvas.html>

50 éve, 1970-ben Csemadok KB ülésén megkezdődnek a szervezeten belüli tisztogatások. Az ülés törölte a rendkívüli, X. közgyűlésen elfogadott programból a „hibás” és „irreális” tétéleket, amelyek a Csemadok fő feladataként a magyar kisebbség társadalmi és kulturális érdekeinek képviselőjét határozták meg. A KB kizárta a testületből Duray Miklós író.

- 12. 350 éve**, 1670-ben összeesküvés vádjával elfogták és Bécsújhelyre hurcolták Zrínyi Pétert és Frangepán Ferencet. (Nádasdy Ferencet majd csak 1670 szeptemberében, pottendorfi kastélyából fogják elhurcolni. Mindhármas kivégzése 1671. április 30-án történik majd Bécsújhelyen, illetve Bécsben.)

75 éve, 1945-ben magyar földön befejeződtek a harci cselekmények. A szovjet csapatok birtokba vették a Vas megyei Pinkamindszent határában lévő Dénes-, majd Kapuy-majorokat. Ezzel Magyarországot elhagyta az összefüggő frontvonal.

- 16. 300 éve**, 1720-ban II. Rákóczi Ferenc fejedelem és a kuruc emigráció tagjai: Bercsényi Miklós, Esterházy Antal, Csáky Mihály, Forgách Simon tábornokok kíséretükkel Rodostóba költöztek.

A **holokauszt emléknapja**, mert 1944-ben ezen a napon állították föl – Kárpátalján – az első magyarországi gettót.

http://www.holokausztmagyarorszagon.hu/index.php?section=1&type=content&chapter=4_2_1

- 20. 75 éve**, 1945-ben Gustáv Husák szlovák belügyi megbízott letartóztatta Esterházy János grófot, a szlovákiai Magyar Párt vezetőjét.
- 23. 75 éve**, 1945-ben az Ideiglenes Nemzeti Kormány rendeletileg április 4-ét a felszabadulás ünnepévé, május 1-jét a munka ünnepévé nyilvánította.

Május

- 3. 750 éve** hunyt el **IV. BÉLA** magyar király (1235–1270), a „másodi honalapító”. Az 1241–42. évi mongol pusztítás utáni Magyarországot újjáépítő tevékenysége miatt az egyik legjelentősebb Árpád-házi királyként tartjuk számon, bár fiával, a későbbi V. Istvánnal hosszú éveken át tartó konfliktusa súlyos következményekkel járt. Az esztergomi ferencesek Szűz Mária templomában temették el, hogy az őt pár hónappal később követő feleségét Laszkarisz Máriát is.

400 éve született **ZRÍNYI MIKLÓS** gróf (1620–1664), horvát-szlavón bán, dunántúli végvidék főkapitánya, katonai író, költő. A törökök elleni harcot

összefogással, nemzeti párt szervezésével kívánta elérni. 1663-64-ben nagy hadi sikereket aratott, azonban a bécsi udvar veszni hagyta sikereit, és békét kötött a szultánnal. Zrínyi bizalma ekkor megrendült a Habsburgokban, azonban politikai fellépését 1664-ben, egy Csáktornya melletti vadászaton bekövetkezett váratlan halála megakadályozta. A végeken mutatott hősiessége azért nem mindig talált Bécsben dicséretre, mert III. Ferdinánd, majd I. Lipót úgy vélték, hogy Zrínyi túlzott aktivitása káros a birodalom számára, hiszen a Franciaországgal folytatott rivalizálással egy időben háborút kockáztat a Porta ellenében.

75 éve, 1945-ben Pozsonyban megkezdték a magyarok és németek internálását a tölténygyári gyűjtőtáborba, valamint a Duna túlsó partján fekvő Pozsonyligetfaluba. Szlovákia más térségeiben is elkezdték a magyarok letartóztatását és összegyűjtését.

5. **75 éve**, 1945-ben Edvard Beneš ideiglenes csehszlovák elnök bejelentette, hogy a magyar és német nemzetiségű lakosok többségének el kell hagynia Csehszlovákiát. (kassai kormányprogram)

<http://adatbank.sk/lexikon/kassai-kormanyprogram/>

75 éve, 1945-ben amerikai katonák foglyul ejtették Szálasi Ferencet és kíséretének tagjait. Október 3-án adták ki őket Magyarországnak.

6. **275 éve**, 1745-ben Mária Terézia aláírta a jász-kunok kiváltságlevelét, így a jászok és kunok engedélyt kaptak korábbi szabadságuk visszavásárlásához, önmegváltásukhoz (redemptio).
16. **200 éve**, 1820-ban foglalta el esztergomi érseki székét Rudnay Sándor prímás, aki Nagyszombatból visszahelyezte a főegyházmegye központját Esztergomba.
17. **675 éve**, lovasbalesetben elhunyt **MÁRIA** magyar királynő (1382–1395). Halálával véget ér az Anjou-ház uralma Magyarországon. A trónon férje, az 1387 óta társuralkodóként regnáló Luxemburgi Zsigmond követte. Mindkettőjüket Váradon, I. (Szent) László király sírja mellé temették el.
20. **500 éve**, 1520-ban egy török betörés feltartóztatása közben – a Korenica patakánál – hősi halált halt a törökverő graborjai **Beriszló Péter** veszprémi püspök és horvát-szlavón-dalmát bán.
- 225 éve, 1795-ben végezték ki Budán a magyar jakobinus mozgalom több vezetőjét. Martinovics Ignácot, Hajnóczy Józsefet, gróf Sigray Jakobot, Szentmarjay Ferencet és Laczkovics Jánost. Két társukon június 3-án hajtották végre a halálos ítéletet.
23. **30 éve**, 1989-ben alakult meg az Antall-kormány.
24. **75 éve**, 1945-ben a püspöki kar közös pásztorlevelet adott ki a közelmúlt háborús eseményeiről, az erkölcs helyreállításáról, a földreformról: „*Adja Isten,*

hogy az új birtokosok boldogulása vigasztalja az egyházat veszteségeiért és gondjaiért.”

26. **975 éve**, 1045-ben I. (Orseolo) Péter magyar király hűbéri esküt tett III. Henrik német-római császárnak.

75 éve, 1945-ben Megkezdődött az 1938 után beköltözött magyarok szervezett kitoloncolása Csehszlovákiából. Az érintetteket kisebb-nagyobb csoportokban, többnyire ingóságaitól is megfosztva úzték át a határon.

Június

4. **A nemzeti összetartozás napja** annak emlékére, hogy 1920-ban ezen a napon írták a Versailles-ban található Nagy Trianon palotában a Magyarország területének kétharmadát elcsatoló békediktátumot, amely a történelmi Magyarország megszűnését jelentette, és amelynek következtében több millió magyar került kisebbségi sorba. Az első világháborút lezáró trianoni békeszerződést a Magyar Királyság nevében az 1920 márciusában kinevezett Simonyi- Semadam-kormány képviselőjében Benárd Ágost népjóléti és munkaügyi miniszter, valamint Drasche-Lázár Alfréd rendkívüli követ, államtitkár írták alá, éppen 100 éve. A választás azért esett rájuk, mivel a rangos és közismert politikusok egyike sem akarta magát kompromittálni.

http://www.rubicon.hu/magyar/nyomtathato_verzio/1920_junius_4_a_trianoni_beke_alairasa/

15. **75 éve**, 1945-ben Dálnoki Miklós Béla ideiglenes miniszterelnök és Vorosilov marsall, a SZEB elnöke aláírta a magyar–szovjet jóvátételi egyezményt.
27. **75 éve**, 1945-ben a csehszlovák hatóságok Esterházy János grófot, a Magyar Párt elnökét és az ugyancsak őrizetbe vett Csáky Mihály grófot, a párt alelnökét, a Szlovenszkói Magyar Kultúregyesület elnökét Gustáv Husák szlovák belügyi megbízott utasítására átadták a szovjet katonai szerveknek.

2019

Augusztus

7. 100 éve hunyt el **BOGISICH MIHÁLY** (1839–1919) zenetörténész, pápai prelátus, a magyar katolikus egyházzene jelentős újítója. Pesten született, gimnáziumi tanulmányait a piaristáknál végezte. Tíz éves korától igényes ének- és zeneoktatásban részesült. Mestere Mátray Gábor volt, a Nemzeti Zenede igazgatója és a magyar zenetörténeti kutatás kiváló tudósa. Teológiai tanulmányait a bécsi Pazmaneumban végezte, 1863-ban szentelték pappá. A tabáni, vízivárosi, végül a belvárosi plébánián töltött káplánévei alatt jelentős tényezőjévé vált a főváros zenei életének: titkára volt a budai Ének- és Zeneakadémiának, majd a Nemzeti Zenedének. Megszervezte a budai egyházi énekkart, mellette komponált, és művelte a vallásos és a zenei irodalmat. 1874-ben Regensburgban részt vett a németországi Cecília egyesület V. nagygyűlésén. Az ottani zenei bemutatók hatására írta a *Keresztény egyház ősi zenéje* című művét, amelynek alapján 1880-ban az Akadémia levelező tagjává választotta. Művével Magyarországon megindította azt a reformmozgalmat, amely céljául tűzte ki, hogy a gregorián éneket visszavigye a templomokba és kiszorítsa onnan a 18. század óta befurakodott világias opera-zenét. Ennek a könyvnek a megjelenése alkalmából Liszt Ferenc az alábbi levelet intézte Simor János esztergomi érsekhez:

Eminenciás Uram! Főméltóságú Hercegprímás Úr!

A keresztény-katolikus egyházi zene keletkezéséről és fejlődéséről szóló alapos mű mindenütt ritka és tudomásom szerint magyar nyelven aligha létezik. Bogisich Mihály úr, a budapesti Nagyboldogasszony templom káplánja magyar nyelvű művet írt, amelyben kimerítően ismerteti "a keresztény egyház ősi zenéjét az apostolok korától a németalföldi zenei iskola megalapításáig". Ennek az érdekes műnek az ajánlását Eminenciád méltóztatott már kegyesen elfogadni: és ez lehetővé teszi nekem, hogy csupán annak további támogatását ajánljam Eminenciád figyelmébe, — a legalázatosabb tisztelettel és hálás odaadással hűséges tisztelője:

Róma, 1879. szeptember 6.

Liszt F.

1881-től a budapesti egyetemen az általános és egyházi zenetörténet magántanára lett. 1882-ben budavári plébánossá nevezték ki. Az ő plébánossága alatt történt a Mátyás-templom újjáépítése. 1898-ban az esztergomi káptalan kanonokja lett. Munkásságának ma is élő eredményei az Országos Magyar Cecillia Egyesület megalapítása, melynek haláláig elnöke volt, valamint azok a régi egyházi énekek (*Boldogasszony Anyánk, Ah, hol vagy magyarok tündöklő csillaga*) amelyeket ő hozott elő a feledés homályából és tett közkinccsé. ima- és énekes-könyve *Őseink buzgósága* címmel jelent meg.

9. **100 éve** halt meg **RUGGERO LEONCAVALLO** (1857–1919) olasz zeneszerző. Több operát is komponált, mégis egyműves szerzőként tartjuk számon. A zenei világban a *Bajazzók* című operájának megírása után lett ismert. A művet Toscanini vezényletével mutatták be Milánóban. A kétfelvonásos opera szövegét is – mely valóban megtörtént cselekményen alapszik – a zeneszerző írta.
- Leoncavallo: Kacagj Bajazzó – ária
<https://www.youtube.com/watch?v=rWDBOQ0jPMo>
15. **85 éve** született **SOMFAI LÁSZLÓ** (1934–) zenetörténész. Tanulmányait a Zeneakadémia zenetudományi tanszakán végezte, Szabolcsi Bence és Bárdos Lajos növendékeként. 1963-tól a Magyar Tudományos Akadémia Bartók Archívumának munkatársa, később vezetője lett. Bartók életműve mellett többek között Joseph Haydn munkásságával foglalkozott behatóan.
18. **90 éve** született **MÁRKUSNÉ NATTER-NÁD KLÁRA** (1929–) zenepedagógus, zenei szakíró. Az elmúlt hat és fél évtized során számos iskolai tankönyv, zenei témájú könyv, újság szerkesztője volt. A mai napig rendszeresen segíti elkötelezett munkájával a magyar zenei életet.

Szeptember

14. **20 éve** hunyt el **BOZAY ATTILA** (1939–1999) zeneszerző. Zeneszerzési tanulmányait a Gulyás György által életre hívott, Bartók Béla és Kodály Zoltán szellemiségét képviselő legendás békéstarhosi énekiskolában kezdte. A Zeneakadémián Farkas Ferenc növendéke volt, akit egész pályafutása alatt mesterének tekintett. Ösztöndíjasként fél évet Párizsban töltött, ahol számos, további munkásságát meghatározó élmény érte. Nem tartozott semmilyen „iskolához”, konok következetességgel járta a maga útját és találta meg az egyéniségéhez illő komponálási megoldásokat. 1979-ig szabadúszó zeneszerzőként tevékenykedett, majd a Zeneakadémia hangszerelés és zeneszerzéstanárára lett. Művészetét rendkívül szoros alkotói program és koncentráltság jellemezi. Stílusában megtalálhatóak a neoklasszicizmus, a dodekafónia, a konstruktivista szemlélet mellett a magyar zenei hagyományokhoz illeszkedő törekvések is. Kiemelkedő alkotása a Vörösmarty Mihály művére komponált *Csongor és Tünde* című 3 felvonásos operája. Az *öt utolsó szín* című alkotásával megnyerte az 1997-ben meghirdetett millenniumi operapályázatot, de *Az ember tragédiája* nyomán készült mű bemutatóját már nem érthette meg.

Október

1. **A ZENE VILÁGNAPJA**, 1975 óta. Yehudi Menuhin amerikai hegedűművész és az UNESCO zenei tanácsának a felhívására ünnepeljük. Ebből az alkalomból világszerte több koncertet, hangversenyt és más zenei programot is rendeznek.

120 éve született **BÁRDOS LAJOS** (1899–1986) zeneszerző, zenetudós, karnagy zenetudós, karnagy, egyetemi tanár, a zenetudományok doktora. 1920 és 1925 között a budapesti Zeneakadémián Kodály Zoltán és Siklós Albert növendéke volt. Egyházzenei tanulmányait Harmat Artúr irányításával végezte. Pedagógiai pályafutását gimnáziumi énektanárként kezdte. 1928-tól negyven éven keresztül oktatott a Zeneakadémián, 14 tantárgy anyagát dolgozta ki és tanította. A tanítás mellett sokat tett a magyarországi kórusélet megújításáért. Több jeles kórus karnagyaként is működött (budapesti Cecília Kórus, Palestrina Kórus, Budapesti Kórus). 1942 és 1962 között volt a Mátyás templom karnagya. A legnehezebb időkben is bátran kiállt keresztény meggyőződése mellett, ezért az ötvenes-hatvanas években többször, sokféleképpen büntették. 1934-ben megszervezte az Éneklő Ifjúság mozgalmat, elősegítve ezzel a fiatalság népi szellemű nevelését. Karnagyként számos bel- és külföldi koncerten szerepelt nagy sikerrel, jelentős kórusművek és oratóriumok hazai ősbemutatója fűződik nevéhez. Rendszeresen tartott előadásokat országszerte: zenetörténeti, karvezetési, pedagógiai témákról. Nevéhez jelentős hazai és külföldi kórusművek és oratóriumok bemutatói fűződnek. Főbb művei: Alexius (Sík Sándor szövegére), négy mise, számos zsoltár, motetta, himnusz, kórusművek magyar költők verseire, népdalkórusok, kánonok. Gazdag életművének gondozására, emlékének őrzésére alakult meg a Bárdos Lajos Társaság. Brückner Huba *Egyenes úton* címmel írta meg életútját az elmúlt évben, mely fontos kortörténeti dokumentum is.

Bárdos Lajos: Régi táncdal https://www.youtube.com/watch?v=PBVMj4_bEZc

9. **100 éve** született **SUGÁR REZSŐ** (1919–1988) zeneszerző. Zenei tanulmányait a Zeneakadémián végezte, Kodály Zoltánnál. Középiskolai majd főiskolai tanári munkássága után ugyanitt, a zeneszerzés tanszék vezetőjeként működött. Elődei hagyományainak hű őrzője, folytatója és egyben megújítója volt. A magyar nemzeti stílus mindvégig jelen van művészetében. Gondolat- és eszmevilágában humanista töltésű, egyéni jegyeivel is népi ihletésű, a magyar nemzeti stílus hagyományainak képviselője. Legismertebb műve: a *Hősi ének* című oratóriuma. A Hunyadi János nándorfehérvári győzelméről szóló mű szövegét Romhányi József írta. Magyar témájú alkotásai mellett a XV. századi dominikánus szerzetes, Savonarola történetét is megzenésítette. Számos zenekari művet írt, kamaradarabokat, dalokat és kórusműveket komponált.

Sugár Rezső: Marasztalás, Álmodozás, Szüret után

<https://www.youtube.com/watch?v=tYmU7jA-ysY>

15. **75 éve hunyt el FODOR ERNŐ (1878–1944)** zongoraművész, zenepedagógus. Zenei tanulmányait Szendy Árpád növendékeként a Zeneakadémián végezte. Koncertező művészként Magyarországon és külföldön is adott hangversenyeket. 1903-ban megalapította zeneiskoláját, a híressé vált Fodor Zeneiskolát, mely különlegesen magas színvonalú zenei képzést nyújtott és számos kiváló, világhírű művészt adott a zenei életnek. A Zeneakadémia előkészítő tanfolyamaként működött. A tanításban az akadémia módszerét, tantervét és tananyagát követte, mintegy megalapozva a tehetséges gyermekek oktatási, képzési rendszerét. Az eredményes tanítást évenként megrendezett versenyek is segítették. Énekkara és zenekara, valamint a felsőbb osztályosok színvonalas műsorai révén a Fodor iskola a főváros zenei életének szerves része lett: évente több nagy koncertet is adtak, többek között a Vigadó, a Royal Szálloda, illetve a Zeneakadémia nagytermében, melyek nagyszámú közönséget vonzottak. Az iskola a kortárs magyar zene támogatásával is hagyományt teremtett, felvállalta a fiatal magyar zeneszerzők műveinek bemutatását. A növendékek Bartókot, Kodályt, Dohnányit és Weinert játszottak a zeneiskolai koncerteken
16. **275 éve hunyt el MARÓTHI GYÖRGY (1715–1744)** matematikus, pedagógus a magyar zeneelmélet úttörője. 17 évesen egy hét évig tartó külföldi tanulmányútra indult, melynek állomásai Basel, Zürich, Bern, valamint németalföldi városok voltak, ahol megismerkedett kora legújabb tudományos eredményeivel. Hazatérte után a Debreceni Református Kollégium történelem, matematika, latin irodalom és retorika professzora lett. A hazai természettudományos oktatás egyik úttörője volt. Külföldről könyvtárnyi könyvet hozott magával, s ezeket jórészt a Kollégiumnak adományozta. 1739-ben svájci minták nyomán a többszólamú zsoltáreléklést kívánta meghonosítani az istentiszteleteken. Első lépésként megalapította a Kollégiumi Kántust. A 280 évnyi múlttal rendelkező kórus Magyarország legrégebb óta folyamatosan működő zenei együttese. A következő esztendőben adta ki a Szenczi Molnár Albert-féle *Psalteriumot*, amelynek függelékeként megjelentette az első magyar nyelvű zeneelméleti munkát, *A Soltároknak a kóták szerént való éneklésének mesterségének rövid summája* címmel.

Maróthi György: Mint a szép híves patakra

<https://www.youtube.com/watch?v=PHmD2ISEBOK>

<https://www.youtube.com/watch?v=BsvESHrN6bk>

November

5. **525 éve** született **HANS SACHS** (1494–1576) a nürnbergi mesterdalnokok legjobbja, költő és drámaíró. Eredetileg vargának tanult, majd a kor szokása szerint vándorútra indult. Útja során Innsbruckban határozta el, hogy mesterdalnok lesz. A dalnokok céhekben tömörültek, és nagyon szigorú szabályok szerint daloltak, vagyis írtak és énekeltek. Ezeket a szabályokat Hans Sachs élete végéig betartotta, de a témák választásában addig ismeretlen utakon járt. A több mint 4000 mesterdal mellett színpadi műveket, meséket, zsoltárokat, farsangi játékokat és példázatokat is nagy számban írt. A dalokban meglepően közvetlen hangon szólalt meg, a történetek alakjait közvetlen környezetéről mintázta. Műveit 1558-tól összegyűjtve saját maga adta ki, ami által hírnevet szerzett. Írásait nagyra értékelte Goethe is, aki gyakran olvasta műveit a Faust előkészületei közben. Wagner egyetlen vígoperájának főszereplője.

Wagner: Nürnbergi mestredalnokok – Hans Sachs monológja (II. felvonás)
<https://www.youtube.com/watch?v=KIOzS8bsM1M>

14. **300 éve** született **LEOPOLD MOZART** (1719–1787) zeneszerző, zenepedagógus, és hegedűművész, Wolfgang Amadeus Mozart édesapja. Elsőrendű humán műveltségét és zenei alapképzését az augsburgi jezsuita gimnáziumban szerezte. Salzburgi egyetemi tanulmányait felfüggesztette, és hercegérsek udvari zenekarának hegedűse lett. Hegedűt, később zongorát is tanított a kórusban éneklő fiúknak. Udvari komponistaként tevékenykedett, majd udvari zeneszerzői rangot is kapott. Zeneszerzőként, pedagógus-íróként, de mindenekelőtt fia tanítómestereként vált ismertté. Kivételes gondossággal, körültekintéssel, igényességgel nevelte gyermekeit: Nannerlt és Wolfgangot, hogy tehetségüket kiművelhessék. Személyes tragédiája volt, hogy fia 1781-ben elidegenedett tőle, s Bécsbe költözött. Wolfgang születésének évében adta ki máig fontos Hegedűiskoláját, melyben az olasz hegedűművészetet közvetítette a német hegedűsökhez. Elsősorban vokális egyházi műveket (kantáták, misék, litániák) és szimfóniákat írt, de világi dalokat, zenekari darabokat (szerenád, divertimento, partita, versenymű, táncok), kamara- és billentyűs műveket is szerzett.

Leopold Mozart: Gyermekszimfónia
<https://www.youtube.com/watch?v=hCuTOLoyPVY>

December

8. **75 éve** született **ERDEI PÉTER** (1944–) karnagy, zenepedagógus Debrecenben. Zeneszerető családban nevelkedett, korán kialakult benne a kóruséneklés szeretete. A budapesti Zeneakadémián Vásárhelyi Zoltán, Párkai István és Bárdos Lajos tanítványa volt. A diploma megszerzése után az Egyesült Államokban dolgozott, Boston mellett, az első amerikai Kodály Intézet egyik

alapítója, és tanára volt. 1974-től több mint három évtizeden át Kecskeméten a Kodály zenei nevelési koncepciójának elméleti és gyakorlati oktatását célul kitűző Kodály Intézet igazgatója és tanára. Evvel egy időben a Zeneakadémián negyven évig tanított karvezetést, kargyakorlatot. Három évtizedig volt a Kecskeméti Pedagógus Énekkar karnagya, ezen kívül több hivatásos kórossal is foglalkozott (Debreceni Kodály Kórus, Magyar Rádió Énekkara, Zeneakadémia Alma Mater énekkara. Új Liszt Ferenc Kamarakórus). Számos kortárs magyar kórusmű bemutatója fűződik a nevéhez. Vezényelt, mesterkurzusokat és előadásokat tartott világszerte. Gyakran kéri fel nemzetközi fesztiválok, versenyek zsűrizésére. *„Úgy érzem, számomra a kóruszene az a műfaj, amelyik a legtermészetesebben közvetíti az emberi érzelmeket, egyáltalán a világ dolgairól alkotott elképzeléseket. Egész életem ennek a gondolatnak a jegyében alakult.”*

Kodály Zoltán – Weöres Sándor: Öregek

<https://www.youtube.com/watch?v=ME9kXMMjnsW>

2020

800 éve hunyt el **PEROTINUS** (1165–1220) francia zeneszerző. Mint a párizsi Notre Dame székesegyház papja, Leoninus (1135–1190) mellett a nyugati zenetörténet legkorábbi, név szerint ismert, többszólamú műveket szerző komponistája, az ars antiqua legnagyobb mestere. Kortársaitól *„a legkiválóbb discantus-szerző”* elismerést kapta.

Perotinus: Sederunt principes <https://www.youtube.com/watch?v=FvJ6xl3l1ek>

500 éve született **VINCENZO GALILEI** (1520–1591) olasz zeneszerző és zeneteoretikus. Galileo Galilei fizikus, csillagász, matematikus, természettudós édesapja. Kezdetben lant- és violajátékos volt. 1581-ben adta ki legjelentősebb elméleti munkáját *Dialogo della musica antica et della moderna* címmel. Az elképzelt dialógusban a beszélgető partnerek a görög hagyományra hivatkozva ellenzik a szöveg értelmét széttördelő polifóniát. A szövegek azon megzenésítései formáját tartják helyesnek, amely az egyes mondatok értelméhez igazodik. Ezzel a könyv a monodia stílusának bevezetője lett.

Vincenzo Galileo: Saltarello

<https://www.youtube.com/watch?v=moDIM3ovaXs>

350 éve született **ANTONIO CALDARA** (1670–1736) olasz barokk zeneszerző. Velencei hegedűs család gyermeke volt, zenei tanulmányait a Szent Márk-katedrális kórusának tagjaként kezdte. Több hangszeren is tanult játszani. Első operáját 1689-ben mutatták be. 1699-ben Mantovába költözött és a hercegi udvar szolgálatába állt. Később Rómába, majd Barcelonába utazott, de 1709-ben visszatért Mantovába, s Ruspoli bíboros szolgálatában "maestro di cappella" lett. 1716-tól kezdve Bécsben működött udvari másodkarmesterként.

Elképesztő mennyiségű zenét írt. Magabiztosan kezelte a homofón és a polifón szerkesztésmódot egyaránt. Felkészültsége páriját ritkította a maga korában. Műveit rendkívül alaposan szerkesztette, dallaminvenciója bőséges volt. Merített a gregorián zenéből és felhasználta a barokk zene összes jelentős formai eszköztárát. Bár írt hangszeres darabokat is, vokális művei az igazán jelentősek. Elsősorban, mint opera- és oratóriumszerző vált híressé. Művészetét kortársai igen nagyra tartották, Bach és Telemann is előszeretettel tanulmányozta muzsikáját, s többen Händeléhez hasonlították jelentőségét. Magyar vonatkozású alkotása: *Szent István, Magyarország első királya* című oratóriuma. Az államalapító szent király történetének megzenésítésére Caldara 1712-ben, Bécsben kapott felkérést. Megbízója, III. Károly magyar király XI. Kelemen pápának kívánt ezzel ajándékot adni.

Caldara: Te Deum <https://www.youtube.com/watch?v=cdOcSyZKXqM>

325 éve, 1695-ben jelent meg Nagyszombatban Náray György esztergomi kanonok *Lyra caelestis* című kottás énekeskönyve. mely a magyar egyházi ének történetében nagy jelentőségű gyűjtemény. A 31 latin és 109 magyar nyelvű dallamot tartalmazó gyűjtemény néhány énekét a mai liturgikus gyakorlatban is használjuk

Január

- 1. 95 éve** született **SÁROSI BÁLINT** (1925–) népzenekutató Erdélyben, Csíkrákoson. A budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen magyar-román szakot végzett. 1951-ben kezdte meg tanulmányait a Zeneakadémián. Itt Kodály növendékeként az akkor induló zenetudományi szakon etnomuzikológiát, Szervánszky Endre irányításával pedig zeneszerzést tanult. Egész életét a tudománynak, a hangszeres magyar népzene kutatásának szentelte. 1958-ban a MTA keretén belül, a Magyar Népzene Tára szerkesztésére létrehozott és Kodály által irányított Népzenekutató Csoport munkatársa, később főmunkatársa lett. 1974-től volt a MTA Zenetudományi Intézet hangszeres népzenei osztályának vezetője. Számos előadást tartott nemzetközi konferenciákon, két évtizeden át vezetett ismeretterjesztő sorozatot a Magyar Rádióban. Gyűjtött hangszeres és énekelt népzene egyaránt, bejárta a teljes magyar nyelvterületet, de távoli országokban (Etiópiában, Örményországban és Kuvaitban) is készített felvételeket. Életműve több önálló kötetből, számtalan tanulmányból és hanglezkiadványból áll. 1996-ban adták ki a hangszeres népzene tárgyában eddig megírt legátfogóbb tanulmánykötetét *A hangszeres magyar népzene* címmel. Újabb kiadványai: *Bihari János* (2002), *Zenei anyanyelvünk* (CD - 2003), *A cigányzenekar múltja* (2012).

80 éve született **SÁRY LÁSZLÓ** (1940–) zeneszerző. 1966-ban Szervánszky Endrénél szerzett zeneszerzői diplomát a Zeneakadémián. A kortárs magyar

zene egyik meghatározó alakja. 1970-ben – többek közt Jeney Zoltánnal és Vidovszky Lászlóval – megalapította a kortárs zene akkori legújított és legnyitottabb szellemiségű műhelyét, az *Új Zenei Stúdiót*. Az 1980-as évek eleje óta áll kapcsolatban a színházi világgal. Több színdarabhoz írt kísérőzenét. 1990-től a Katona József Színház zenei vezetője, ugyanettől az évtől tanít saját módszerével a Színművészeti Egyetemen. Ez a módszer, amelyet az 1970-es évek közepétől kezdett el kidolgozni, és amely a *Kreatív zenei gyakorlatok* nevet viseli, a zenei gondolkodás alapelemeivel foglalkozik, fejleszti az improvizációs készséget és a koncentrációt. „A zene öröm, mely játékost és hallgatót egyaránt derűvel és jókedvvel tölt el.” Több mint nyolcvan művet írt a kamarazenétől a kamaraoperán át a zenekari művekig.

Sáry László: Kánon a felkelő Naphoz

<https://www.youtube.com/watch?v=dQXhCRLGi4A>

4. **300 éve** született **JOHANN FRIEDRICH AGRICOLA** (1720–1774) német zeneszerző és zenetudós. Lipcsében jogot hallgatott, mellette Johann Sebastian Bach tanítványa volt. Berlinben működött, mint orgonista és karnagy, majd Nagy Frigyes udvari zeneszerzője lett. Elsősorban színpadi művei jelentősek, nagy számban komponált egyházi zenét is. Zeneesztétikával is foglalkozott, számos olasz zeneelméleti munkát fordított németre. 1754-ben Carl Philipp Emanuel Bachhal együtt állították össze J. S. Bach nekrológiát.

Agricola: Ach, was soll ich Sünder machen

<https://www.youtube.com/watch?v=SmJfO0SVVXc>

28. **200 éve** hunyt el **PÁLÓCZI HORVÁTH ÁDÁM** (1760–1820) költő, népdalgyűjtő. A magyar népdal és a magyar népzene fejlődésének kutatói hálával őrizhetik emlékét. Nagy szorgalommal egybeállított kéziratos vers- és dallamgyűjteménye kincsesbányája a régi magyar költészet emlékeinek. *Ő és új mintegy ötödfélszáz énekek, ki magam csinálmányja, ki másé* (1813) című kéziratát a Magyar Tudományos Akadémia könyvtára őrzi; ebben számos olyan régi magyar nóta van, amelyet egyedül ő jegyzett fel. Megbecsülte a népköltészetet, nem vetette meg töredékes maradványait sem, minél régibbnek tetszett előtte egy-egy versfoszlány és dallam, annál nagyobb örömmel vette fel gyűjteményébe, hogy „megmentse őket az örök haláltól”. Nem a régebbi kéziratos és nyomtatott verseskönyveket forgatta, hanem a szó- és énekhagyomány által megőrzött nóták után nyomozott. Népdalkutató munkájával a magyar zenei folklór első úttörője volt hazánkban.

Pálóczi Horváth Ádám: Árion felszenteltetése (1789)

<https://www.youtube.com/watch?v=pRQqqav67Aw>

30. **100 éve** született **JÁRDÁNYI PÁL** (1920–1966) zeneszerző, népzenekutató. Zenei tanulmányait a Zeneakadémián végezte Kodály Zoltán (zeneszerzés) és Zathureczky Ede (hegedű) irányításával. Evvel párhuzamosan a Pázmány Péter Tudományegyetemen néprajztudományt hallgatott, ahol 1943-ban

szerezett doktorátust, *A kidei magyarság világi zenéje* című munkájával. 1948-tól az MTA népzene kutató csoportjának volt a munkatársa, ebben a minőségben megszerezte és szerkesztette a Magyar Népzene Tára I. (1951) és IV. (1959) kötetét. Rövid ideig zenekritikusként is működött, majd Zeneakadémia tanára lett, és a zeneelméleti tárgyak mellett népzene-tanítást is tanított, 1959-ig. Ekkor, az 1956-os forradalomban betöltött szerepe és „káros politikai nézetei miatt” eltávolították az intézményből. Utána főleg a népzene kutatásnak szentelte idejét. Zeneszerzői munkásságára Bartók és Kodály művészete hatott. A magyar népdalok világa vált művei elsőrendű inspirációjává, amikor népdalfeldolgozásokat írt kórusokra, szimfonikus és kamarazenekarokra. *„Erejének teljében hagyott itt bennünket. Talán gondban amiatt, hogy annyi mindent nem fejezhetett be. De nyugodtan abban a tudatban, hogy ameddig dolgozhatott, egész odaadással és teljes sikerrel tette. Nem vesztette el életét, mert sohasem törődött azzal, hogy megtartsa.”* –írta róla halálakor Kodály Zoltán.

Járdányi Pál: Bujdosik az árva madár

<https://www.youtube.com/watch?v=c8qMcsBoLmE>

Február

13. **100 éve született UJFALUSSY JÓZSEF (1920–2010)** zenetörténész, zeneesztéta. A Debreceni Egyetem klasszika-filológia szakán doktorált Homérosz eposzainak szerkezeti elemzésével. Ezután a Zeneakadémián folytatta tanulmányait: zeneszerzést Veress Sándornál, karnagyképzést Ferencsik Jánosnál, zenetörténetet Szabolcsi Bencénél és Bartha Dénesnél, népzene-tanítást Kodály Zoltánnál hallgatott. 1955 óta már tanárként oktatott az intézményben – melynek pár évtizeddel később rektorává is választották – zeneesztétikát, zenetörténetet és zeneelméletet. Oktatói munkássága jelentős volt, számos zenetudósra volt hatással, előadasmódjával és zeneesztétikai munkásságával. *„Kényesen őrzi a gondolkodás, nyelv és a viselkedés logikáját, tisztaságát, elvontságát, világosságát, pallérozottságát, finomságát.”* (Tallián Tibor zenetörténész). Zenetudósként a 20. századi zenetörténet, ezen belül Bartók Béla, Claude Debussy valamint Liszt Ferenc zenéjének neves kutatója volt. Kiemelkedő szerepet játszott a MTA Zenetudományi Intézetének életében is. Éveken át volt a Tudományos Akadémia alelnöke. Károli Gáspár Református Egyetem rektori tisztét is betöltötte. Számos magyar és külföldi társaságok választották elnökükké illetve tagjukká. *„Ujfalussy József előadásain, írásain keresztül mindig az emberhez szól, tapintatosan vezet rá bennünket, mit is jelent a valóságban a görög filozófusok által is már emlegetett embernevelő szerep, erkölcsi és etikai tartalom, amely a zene kiváltságos tulajdonsága.”* (Domokos Zsuzsanna zenetörténész)
26. **250 éve hunyt el GIUSEPPE TARTINI (1692–1770)** olasz zeneszerző, hegedűművész és legendás hegedűtanár. Egyházi pályára készült, jogot tanult, majd hegedűtanulmányokat folytatott. 1721-től haláláig a padovai Szent

Antal-bazilika első hegedúse volt. 1728-ban zenei akadémiát alapított, ahol ellenpontot és zeneszerzést tanított. Jelentős zeneelméleti munkássága is. Felfedezte az úgynevezett kombinációs hangokat, melyek a fizika törvénye alapján akusztikusan szólalnak meg. Legendás hírű hegedűpedagógiájának legfőbb titka a vonóvezetés új módszerében rejlett. Korai műveire jellemző a nagyfokú virtuozitás, a gazdag díszítettség, kései kompozíciói már közelebb állnak a klasszicista stílushoz. Műveinek (135 koncert, hegedűszonáta, triószonáták és néhány vokális darab) nagy része kéziratban maradt az utókorra.

Tartini: Stabat Mater <https://www.youtube.com/watch?v=LADYmBeACIQ>

Tartini: F-dúr hegedű szonáta

<https://www.youtube.com/watch?v=yVDYUM2A6Jo>

Április

10. **475 éve** hunyt el **CONSTANZO FESTA** (1480–1545) olasz zeneszerző. A végigimitált motettastílus és a madrigálkomponálás egyik első olasz mestere volt. Több évtizeden át vezette a Sixtusi kápolna kórusát. Te Deumát nagy ünnepeken a Vatikánban még ma is éneklük.

Festa: Angelus ad pastores ait

<https://www.youtube.com/watch?v=qo7p23VNgXU>

25 éve hunyt el **FISCHER ANNIE** (1914–1995) zongoraművész, a magyar és az egyetemese zenei előadó-művészet legendás, kiemelkedően nagy alakja. A Zeneakadémián Székely Arnold és Dohnányi Ernő növendéke. Pályáját csodagyerekként kezdte: 8 évesen debütált Beethoven C-dúr zongoraversenyével, majd 12 évesen már Zürichben koncertezett nagy sikerrel. A háború éveit Svédországban töltötte, 1946-ban tért vissza újra Budapestre, és ettől kezdve megszakítás nélkül itt élt, innen járta a világot. Az ötvenes-hatvanas években Magyarország „utazó zenei nagykövetének” nevezték. Sajnálatos módon kevés hangfelvétel őrizi emlékét, aminek az oka, hogy nem szerette a stúdiók zárt világát. *”Fischer Annie minden koncertje rendkívüli. Mert amikor ő játszik, akkor a mű maga szólal meg és ez megszokhatatlan reveláció. E nagy művész egyénisége meghatározhatatlan, éppen mivel végtelenül érzékeny és változékony... Új és új vonásokat fedezhetünk fel benne, és ilyenkor derül ki, hogy ez az egyéniség szinte végtelen.”* (Pernye András)

Mozart: C-dúr zongoraverseny III. tétel

<https://www.youtube.com/watch?v=6eqmd45pWZM>

Beethoven: Fiszdúr szonáta (Op. 78)

<https://www.youtube.com/watch?v=fC0cx0S2zcQ>

Május

12. **175 éve** született **GABRIEL FAURÉ** (1845–1924) zeneszerző, Debussy mellett a századforduló egyik legnagyobb francia komponistája. Gyermekkorában Saint-Saëns tanítványa. Pályája templomi orgonistaként indult. Később a párizsi Conservatoire zeneszerzés osztályának tanára, majd másfél évtizeden át annak igazgatója lesz. Támogatta a fiatal zenészgenerációt, különösen a Francia Hatok (Les Six) csoportját. Stílusa a klasszicizmustól a romantikáig terjedt. Egyik legkiemelkedőbb alkotása a hét tételből álló, többször is átdolgozott *Requiemje*. Ezzel a művével kísérték utolsó útjára.

Fauré: Siciliano <https://www.youtube.com/watch?v=U5Y0uQLgriA>

Fauré: Requiem – In Paradisum <https://www.youtube.com/watch?v=6-i1ESIRKdA>

Június

7. **175 éve** született **AUER LIPÓT** (1845–1930) hegedűművész. Kiemelkedő mind művészi, mind pedagógusi tevékenysége. Zenei karrierjének csúcán országok és uralkodók versengtek, hogy hallhassák játékát. Zenepedagógusként a hegedűjáték oktatásában alkotott maradandót, korának leghíresebb hegedűtanáraként tartják számon.
21. **175 éve** született **KISS ÁRON** (1845–1908) pedagógiai író, néprajzi gyűjtő. Számos cikke jelent meg a pedagógia- és iskolatörténet, tankönyvtörténet, tanárképzés, módszertan tárgykörében. A Sárospataki Kollégium befejezése után teológiai, jogi és bölcséleti tanulmányokat folytatott. A külföldi tanulmányútjain tapasztaltak hatására az oktatás színvonalának emelését tűzte ki célul. A kisgyermek nevelésében a gyermekjátékokra helyezte a hangsúlyt, de alig akadt hozzáférhető magyar zenei dalanyag, az idegenből átvett dallamok és magyarított szövegek terjedése pedig aggodalommal töltötte el. Ilyen körülmények hatására emelte fel szavát a magyar gyermekjátékok összegyűjtése és terjesztése érdekében az 1883. évi Országos Tanítógyűlésen: „1. A játékoknak s az esetleg velök járó daloknak a magyar nemzeti nevelés szolgálatában kell állaniok, s ezért a játékokban a magyar jelleg megóvandó. 2. A gyermekek játékaik s ezek dallamai a haza minden vidékén összegyűjtendők.” Több mint 200 tanító vett részt a gyűjtésben, az ország minden részéről. A zenei anyagot Bartalus István, valamint Sztankó Béla rendezte sajtó alá, majd Kiss Áron válogatta, szerkesztette, és jelentette meg 1891-ben, *Magyar gyermekjátékgyűjtemény* címmel. Munkája a maga korában nem ért cél, jelentőségét Kodály Zoltán ismerte fel.

Július

10. **125 éve** született **CARL ORFF** (1895–1982) német zeneszerző, zenepedagógus. A 20. századi német zeneművészet egyik leghíresebb és legérdekesebb alakja. Hírnevét nemcsak operái és más vokális alkotásai révén szerezte, hanem pedagógiai munkásságával is. Zenei pályája az oktatás irányába indult el, amikor egy balettiskola zenetanára lett. Ez a kezdet, a zenetanítás alapelemeivel, valamint a táncsal való foglalkozás egész munkásságára kihatott. Pedagógiai műve, a világszerte alkalmazott „*Orff-Schulwerk*” elsősorban a ritmikus képzésre fektet súlyt – nemegyszer a táncsal, illetve mozgásművészettel összekapcsolva –, de egyaránt gondja van az énekes és hangszeres képzésre is. Salzburgban megalapította iskoláját, az Orff-Schule-t, Münchenben Zene- és Mozgásművészeti Intézetet hozott létre. Első és legnagyobb zeneszerzői sikerét 1937-ben a *Carmina Buranával* érte el. Ez a mű a bajorországi Benediktbeuern kolostorában talált latin, német, francia keveréknyelvű vágáns költeményeken alapszik, melyek témái: a tavasz, a bor és a szerelem. Később egy triptichon első darabjának nevezte ki, mellé helyezve két későbbi, hasonlóan oratórikus alkotását, a Catullus versein alapuló *Catulli Carminát*, valamint az *Il Trionfo di Afrodité* (Afrodité győzelme), amely görög szövegeket használ. Mindhárom mű dallamvilága archaizáló, többnyire diatonikus, gyakran a gregoriánból ihletet merítő melódiákat alkalmaz. A táncos, jellegzetesen orffi ritmika is fontos szerepet játszik bennük.

Orff: Carmina burana – O Fortuna

<https://www.youtube.com/watch?v=GXFSK0ogeg4>

20. **275 éve** született **BENGRÁF JÓZSEF** (1745–1791) zeneszerző. A XVIII. század egyik legjelentősebb magyarországi zeneszerzője Dél-Németországban jött világra. Műveinek nagy részét 1784 után írta Pesten, mint a Belvárosi templom karnagya és orgonistája. Főleg egyházi műveket komponált. Egyben a korai verbunkos stílus képviselője is volt. Magyaros táncait a verbunkos műfaj legkorábbi nyomtatott emlékei közt tartjuk számon. A legelső ilyen ismert darab, az ő *Ballet Hongrois* című műve.

Bengráf József: Magyar tánc <https://www.youtube.com/watch?v=k9LJoI0k-Ds>

2019

Augusztus

2. **375 éve** hunyt el **BERNARDO STROZZI** (1581–1644) itáliai barokk festő, a XVII. század egyik legismertebb genovai-velencei művésze. Genovában született, 1597–99 között Pietro Sorrinál tanult. 1599-ben belépett a kapucinus rendbe, melyet 1610-ben elhagyhatott, hogy beteg édesanyját és megözvegyült nővérét segítse. Ekkortól minden idejét a festésnek szentelte. Számos genovai palota freskóját, befolyásos emberek portréit, oltárképeket és vallásos jeleneteket, allegorikus alakokat készített. Édesanyja halála után a kapucinusok visszahívták, de a művész már nem akart visszatérni a rend kötelékébe, ezért 1632 körül Velencébe szökött. A rendből való kiszakadása továbbra sem ment zökkenőmentesen, Velencében azonban művészeti sikerei tovább gyarapodtak. Itteni mecénásai közé tartoztak Francesco Erizzo dózse (akinek portréját röviddel megérkezése után festette), Federico Corner pátriárka, a Grimani család, Giulio Monteverdi. Fontos nyilvános megbízásai voltak többek között a Biblioteca Marciana allegorikus figurái, a San Nicola da Tolentino templom *Carità di San Lorenzo* freskója, és a gyógyíthatatlan betegek kórházához tartozó templom (Chiesa degli Incurabili) azóta elpusztult oltárképe. Festményei megtalálhatók Európa nagy múzeumaiban, gyűjteményeiben, a Szépművészeti Múzeum is őriz alkotásaiból.

<https://keptar.oszk.hu/html/kepoldal/index.phtml?id=62151>

https://library.hungaricana.hu/en/view/ORSZ_SZEP_Kozl_011/?pg=131&layout=s

5. **175 éve** született **ILJA REPIN** (1844–1930) orosz realista festő és szobrász. Mély lelki átélésről és szociális érzékenységről tanúskodnak alkotásai. Késői képeivel hatással volt a szocialista realizmus művészetére. Repin Ukrajnában született orosz bevándorlók gyermekeként. Inaséveit 1857–1863 között egy helyi ikonfestőnél, Iván Mihájlovics Bunakovnál töltötte. 1863-ban Szentpéterváron beiratkozott egy rajziskolába, tanára Ivan Nyikolajevics Kramszkoj fedezte fel tehetségét, neki köszönhetően a Művészeti Akadémia hallgatója lett. 1870-ben egy volgai utazásra indult művész barátaival, az itt készített tanulmányrajzokat felhasználta a *Hajóvontatók a Volgán* (1873) című ismert képének festésekor. Diplomaművével külföldi ösztöndíjat nyert, 1873–1876 között Itáliában és főként Franciaországban élt. Tapasztalatokat gyűjtött, alkotott. Hazatérve Moszkvában, majd Szentpéterváron telepedett le, ahol csatlakozott a Képzőművészek Vándorkiállítási Társaságába. Művészete 1880 körül teljesebben ki, több műfajban dolgozott, de leginkább az ukrainai vidéki életből merített. Megfestette közismert kortársai arcképeit, mint Tolsztoj, Mengyelejev, Muszorgszkij, Szurikov, Kramszkoj és Liszt Ferenc portréit. Az 1894-1907 között a Művészeti Akadémia tanára, két évig rektora is volt,

emellett egy magán festőiskolában is tanított. Alkotásaiból 1924-ben Moszkvában, 1925-ben a leningrádi Állami Orosz Múzeumban jubileumi kiállítást rendeztek, melyen 340 képét mutatták be. Repin ekkor már Finnországban élt, soha nem tért vissza a Szovjetunióvá vált Oroszországba.

15. **75 éve** született **GIANFRANCO FERRÉ** (1944–2007) ikonikus olasz divattervező. 1869-ben építészként végzett a Politecnico di Milano-ban. 1970-ben kezdett kiegészítők tervezésével foglalkozni, 1974-ben nyitotta meg saját vállalkozását. 1989–96 között a párizsi Christian Dior igazgatója volt. A divat világában több díjjal elismerték eredményeit. Stílusa kifinomult, munkássága a ruhákon kívül kiterjed a parfümök, kiegészítők, belsőépítészeti design területére is.

<https://www.fashionmodeldirectory.com/designers/gianfranco-ferre/>

17. **50 éve** hunyt el **LUDWIG MIES VAN DER ROHE** (1886–1969) német származású amerikai modern építész, a XX. századi építészet és design vezető egyénisége. Mottója: "*a kevesebb több*". Az 1920-as években tervezett, üveghomlokzatos felhőkarcolói nagy visszhangot váltottak ki. Egyik legismertebb építészeti és design terve az 1929-es barcelonai világkiállítás német pavilonja, és a szintén erre az alkalomra készült ikonikus "barcelona" szék, melynek króm és bőr az anyaga.

<http://epiteszforum.hu/az-igazsag-szepsege-50-eve-halt-meg-mies-van-der-rohe>

Szeptember

5. **100 éve** hunyt el **SCHULEK FRIGYES** (1841–1919) a hazai eklektikus építészet jeles képviselője. Akadémiai tanulmányait Bécsben Van der Hülnnél, majd Schmidt Frigyes mesteriskolájában végezte. 1870-ben Pesten telepedett le és Steindl Imre építészirodájában kezdett dolgozni, majd egy év múlva a Mintarajziskolába is tanított. 1872-ben a Műemlékek Országos Bizottságának építésze. 1903–1911 között középkori építészetet tanított a Műegyetemen. Több fontos középkori magyar építészeti emlék helyreállítása fűződik a nevéhez, legközismertebb a *budavári Nagyboldogasszony-templom* átépítése (1873–96). A templomot IV. Béla építette, amit gótikus stílusban egészítettek ki a XIV. században, Mátyás király kápolnákkal és toronnyal bővítette. A törökök dzsámivá alakították át, majd a jezsuiták barokk stílusban felújították. Schulek átalakításai nyomán a középkori eredeti alaprajz került vissza, újra faragtatta az oszlopfőket, román és gótikus kiegészítéseket végzett és kerámiacsempével fedte le a templomot. Egyéni jelentős tervei közül a 1903-ban felavatott neoromán stílusú *Halászbástya* és a budapesti János-hegyi *Erzsébet-kilátó* (1910) a legismertebbek.

<http://epiteszforum.hu/schulek-schulcz-steindl-es-a-wiener-bauhutte>

9. **450 éve** 1569-ben hunyt el **id. PETER BRUEGHEL** (1525–1569) németalföldi reneszánsz festő. Neves festőcsaládba született, melynek legismertebb tagja lett, de ezen kívül élete korai szakaszáról kevés biztos dolgot lehet tudni. Az antwerpeni festőcéh 1551-ben fogadta mesterévé. 1552-ben néhány évre itáliai tanulmányútra utazott, majd visszatért Antwerpenben, ahol 10 évig élt, később Brüsszelbe költözött. 1563-ban házasságot kötött mestere leányával, két fiúk született, akik szintén festőművészek lettek. Brueghel a paraszti élet megjelenítőjeként tartják számon, azonban az életképek mellett nagy hangsúlyt helyezett bibliai témákra is. Allegorikus alakjai erkölcsi tanítást hordoznak, témái gyakran társadalmi kritikát fogalmaznak meg. Nagy hatással volt rá Hieronymus Bosch művészete. Tájképei lenyűgözőek, az itáliai reneszánsz tájbrázolást sajátos hanggal szövi át. Képein a táj és az ember elválaszthatatlan kapcsoltságban áll, különös viszonyban, olykor a környezet kiegészíti a fő témát, de máskor pont a természetben van a hangsúly és az ember szinte eltölpül benne. Stílusa egyéni, emberábrázolása eredeti vonásokat hordoz. Legismertebb képei a *Flamand közmondások* (1559), *Gyermekjátékok* (1560), *Bábel tornya* (1563), *Téli vadászat* (1565), *Parasztlakodalom* (1568), *Krisztus keresztútja* (1606). Műveit a legnagyobb európai múzeumokban és az Egyesült Államokban találhatjuk, a *Keresztelő Szent János prédikációja a pusztában* (1559) című képét a Szépművészeti Múzeum őrzi.

<https://tudasbazis.sulinet.hu/hu/muveszetek/muveszettortenet/muveszettortenet-9-evfolyam/harom-ut-manierizmus-italian-kivul/id-pieter-bruegel-a-realitas-szemlelese>

- 14–22. A Szakrális Művészetek hete. Az Ars Sacra Fesztivál a 2007-es nemzetközi városmisszió gyümölcse. A fesztiválhoz évről évre önkéntesen csatlakoznak Magyarország legnagyobb múzeumai, kulturális központjai, számos galéria és művész. Programjai – kiállítások, különböző műfajú koncertek, színházi és irodalmi előadások, tárlatvezetések, gyerekprogramok – ingyenesen látogathatók. Az idei év mottója: „Legyetek mindnyájan egy!” (Jn 17,21)

www.ars-sacra.hu

20. **175 éve** született **KALLINA MÓR** (1844–1913) építész. Tanulmányait Prágában végezte, majd Otto Wagner bécsi építész irodájában dolgozott, ahol részt vett a budapesti Rumbach Sebestyén utcai zsinagóga tervezésében. Az 1869-ben induló építkezést Kallina Mór vezette, ekkor települt le a magyar fővárosban. Később több bérpalota építésére kapott megbízást, terveivel sokat tett az épülő város arculatának alakulásához. Az új Országházra kiírt pályázaton Steindl Imre és Hauszmann Alajos mellett az első három díjazott között volt. 1896-ban a budai Vigadóra kiírt pályázat első díját vejevel, Árkay Aladár építőművésszel közösen nyerték el, majd ők is valósították meg az épületet. Műveit neoreneszánsz stílusban tervezte. Tovább ismert alkotása a

Szentkirályi utcai volt Nemzeti Tornacsarnok (1870), a várbeli kis evangélikus templom (1896) és a Honvéd Főparancsnokság a Dísz téren (1897).

https://jelesnapok.oszk.hu/prod/unnep/kallina_mor_szuletesnapja_1844

21–22. A Kulturális Örökség Napjai. Az Európai Tanács 2019. évi kiemelt témája – *a szórakoztatás házai, a szórakozás terei* – ebben az évben olyan épített környezetre, terekre irányítja a figyelmet, melyek a szórakozáshoz kötődnek, erre a célra épültek vagy akár később alakították át őket. A szakemberek színházak, operák, mozik, bábszínházak, koncerttermek, báltermek, kávéházak, klubok, mulatók, illetve olyan határterületek, mint a könyvtárak (kultúra, tudomány és szórakozás igényes ötvözete) bemutatására vállalkoznak.

www.oroksegnapok.hu

27. **75 éve** hunyt el **ARISTIDE MAILLOL** (1861–1944) francia szobrász. Szobrászatának egyik legfontosabb vonása az archaizálás, leegyszerűsítő, összefogott formákkal. Tiszta szobrászi látásmódhoz, ősi plasztikai tradíciókhoz kívánt visszatérni. Ókori görög és etruszk forrásokból merített és ezzel Maillol a 20. századi modern szobrászművészet egyik úttörőjévé vált. Fő témája a ruhátlan emberi test, főleg női aktok, de mondanivalója szimbolikus, áttörve, túllépve a naturalizmuson. Hazai követője Ferenczy Béni szobrászművész.

<http://www.mke.hu/lyka/08/287-295-mail.htm>

A 2019. szeptember 30. utáni események a hónap folyamán kerülnek feltöltésre

TARTALOM

Magyar irodalom	5
Magyar történelem	24
Zenetörténet	41
Vizuális kultúra	53

